

ԹՈՒՐՔԻԱ ԴԺԳՈՂՈՒԹԻՒՆ ԿՐ ՅԱՅՏՆԵ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄԻ ՄԱՍԻՆ

Երկուշաբթի, Յունուար 19-ին Թուրքիոյ Արտաքին Գործոց նախարարութիւնը քննադատութեան ենթարկած է հայ-թրքական արձանագրութիւններու սահմանադրականութեան վերաբերեալ Հայաստանի Սահմանադրական դատարանի Յունուար 12-ին կայացուցած որոշումը:

Թուրքիոյ արտաքին գերատեսչութեան տարածած հաղորդագրութեան համաձայն, յիշեալ որոշումը կը պարունակէ նախապայմաններ եւ սահմանափակող դրոյթներ, որոնք «վնաս կը հասցնեն արձանագրութիւններու տարւին եւ ոգիին»:

«Հայաստանի Սահմանադրական դատարանի որոշումը կը վտանգէ այդ արձանագրութիւններու շուրջ ընթացող բանակցութիւններու բուն իմաստը, ինչպէս նաեւ անոնց հիմնարար նպատակը: Այդ մտտեցումը չի կրնար ընդունելի ըլլալ թրքական կողմի համար», - ըսուած է հաղորդագրութեան մէջ:

Միւս կողմէ, Թուրքիոյ վարչապետ Ռեշեփ Թալիբ Էրտողան Մէլուտական Արաբիա այցելութեան ընթացքին յայտարարած է, որ եթէ ՀՀ Սահմանադրական դատարանը չփոխէ իր դիրքորոշումը՝ արձանագրութիւններու հետ կապուած, ապա այս գործընթացը կրնայ մտնել փակուղի:

Ըստ Թուրքիոյ վարչապետի, «Հայաստան ամէն կերպ կը փորձէ գրաքննութեան ենթարկել արձանագրութիւններու բովանդակութիւնը, ինչ որ անընդունելի է Անգարայի համար»:

«Ազատութիւն» ռատիոկայանի ինդրանքով մեկնաբանելով Թուրքիոյ այս արձագանգը՝ սահմանադրագէտ Հրայր Թովմասեան ըսած է, - «Երեւի թէ հայկական կողմի ուշացած արձագանգն է, որ Թուրքիան հիմա իրեն իրաւունք է վերապահուած նման բաների մասին յայտարարութիւն անել: Եւ պէտք էր աւելի շուտ քայլեր անել»:

Շաբ.ը էջ 4

ՆԻԿՈՒ ՓԱՇԻՆԵԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱԻ 7 ՏԱՐՈՒԱՅ ԱԶԱՏԱԶՐԿՍԱՆ ԸՆԴԴԻՍՈՒԹԻՒՆԸ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԿԵՒՈՒ ԵԿԱՏԵՑ ՀԱՇՈՒԵՅԱՐԴԱՐ

Երեքշաբթի, Յունուար 19-ին դատարար Մնացական Մարտիրոսեանի արձակած վճիռով «Հայկական Ժամանակ» օրաթերթի գլխաւոր խմբագիր Նիկոլ Փաշինեան մեղաւոր նկատուեցաւ 2008 թուականի նախագահական ընտրութիւններուն յաջորդած իրադարձութիւններու ընթացքին «զանգուածային անկարգութիւններ կազմակերպելու մէջ», դատապարտուելով 7 տարուայ ազատազրկման:

Նիկոլ Փաշինեանի պաշտպան Լուսինէ Սահակեան այս առթիւ ըսաւ. - «Արդար դատավճիռ, իհարկէ, չէինք ակնկալում դատարանից, որովհետեւ վաղուց Հայաստանում արդար դատավճիռներ չեն լինում»: Պաշտպանը համոզմունք յայտնեց, որ դատավճիռը պատիժ էր Նիկոլ Փաշինեանի քաղաքական գործունէութեան համար: «Իշխանութիւնները այս դատավճիռով ապացուցեցին, որ թոյլ են եւ վախենում են Փաշինեանին ազատութեան մէջ տեսնելուց», - ըսաւ Լուսինէ Սահակեան:

Դատավճիռի հրատարակումը դատարանի շէնքի առաջ հաւաքուած բազմութեան մօտ յառաջացուց բուռն վրդովմունք: Անոնք կը վանկարկէին՝ «Ամօթ», «Դուք ամէն ինչի համար պատասխան էք տալու», «Պայքա՛ր, պայքա՛ր մինչեւ վերջ»:

Ընդդիմութիւնը դատարանի կայացուցած վճիռը բնորոշեց որպէս «հաշուեյարդար ընդդիմութեան նկատմամբ»:

«Ազատութիւն» ռատիոկայանի հետ գրոյցի ընթացքին Հայ Ազգային Գոնկրէսի համակարգող Լեւոն Զուրաբեան յայտնեց, որ իշխանութիւնները պատասխան պիտի տան բոլոր ապօրինի որոշումներու համար: «Բաց նաեւ պիտի հասկանան այն մարդիկ՝ դատարանները, քննիչները, դատախազները, որ իրենց էլ ներում չի լինելու, որովհետեւ իրենք, այո, դահիճներ են: Դահիճն էլ կատարում է ընդամէնը հրաման»:

«Մենք գիտենք, որ այս դատավճիռը անձամբ Սերժ Սարգսեանն է ընդունել, բայց նրանք, ովքեր կատարում են նրա հրամանները, դահիճներ են... եւ բոլորը

Նիկոլ Փաշինեան դատավճիռէն ետք կը պարզէ յաղթանակի նշանը

տալու են պատասխան», - եզրափակեց Զուրաբեան:

Գոնկրէսին մաս կազմող Հայաստանի Ժողովրդական կուսակցութեան նախագահ Ստեփան Դեմիրճեան դատավճիռի կապակցութեամբ «Ազատութիւն» ռատիոկայանին ըսաւ. - «Դատարանը յստակ պատասխան կատարեց»:

Աւելի ուշ Նիկոլ Փաշինեան «Երեւան-Կենտրոն» քրէակատարողական հիմնարկէն տարածած յայտարարութեան մէջ պնդեց, որ Մնացական Մարտիրոսեանի կա-

յացուցած դատավճիռը հերթական անգամ կ'ապացուցէ իր դէմ յարուցուած քրէական հետապնդման քաղաքական բնույթը: «Խամաճիկային դատարանը, յանցագործ դատախազութիւնը, ապօրինի իշխանութիւնները, ի սկզբանէ որոշելով ինձ բանտում պահելու մասին, չեն կարողացել համաձայնութեան գալ դա իրականացնելու մեթոտաբանութեան հարցում»:

Փաշինեան Հայաստանի Հան-

Շաբ.ը էջ 4

ՊԱՔՈՒԻ ԶԱՐԴԵՐՈՒ 20-ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻ ՀՆՉԱԿԵԱՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԵՐՈՒ ՆԱՍԱԿԸ ՈՒՂՂՈՒԱԾ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՌՈՅՑՆԵՐՈՒՄ

Ատրպէյճանի հայութեան դեմ կատարուած ջարդերու 20-ամեակի առթիւ, ՄԻՀԿ «Տիրուցի» ուսանողական եւ երիտասարդական միութիւնը բաց նամակով մը դիմած է Եւրոպայի Խորհուրդի, ԵԱՀԿ-ի եւ ՄԱԿ-ի հայաստանեան գրասենեակներուն:

«Լրացաւ Բաքու 1990 թ.-ի հայերի ջարդերի 20-ամեակը: Ուղիղ 20 տարի առաջ աղբրեջանական խուժանը պաշտօնական Բաքուի անմիջական նախաձեռնութեամբ եւ թեյադրանքով յարձակուեց անյիշելի ժամանակներից այդ քաղաքում ապրող խաղաղ բնակչութեան վրայ, սպաննեց եւ թալանեց վերջիններին: Այս ամէնի որակումը միայն մէկն է. Յեղասպանութիւն: Միայն Յեղասպանութիւն տերմինով կարելի է բնութագրել այն վայրագութիւնները, որ կատարեց ազերի խուժանը:

Պարոնայք, մինչեւ այսօր Բաքուի հայ բնակչութեան ցեղասպանութեան իրաւական գնահատական չի տրուել: Իրաւական գնահատականի բացակայութիւնը համարժէք է նոր ցեղասպանութեան իրականացմանը: Բազմաչարչար աղբրեջանահայերի առջեւ դուք բարոյական եւ իրաւական պարտականութիւն ունէք ապացուցելու, որ իսկապէս հանդիսանում էք մարդու իրաւունքներ պաշտպանող եւ ժողովրդավարութիւն քարոզող կառույցների ներկայացուցիչներ:

Յորդորում ենք Ձեզ՝ ճանաչել ուղիղ 20 տարի առաջ տեղի ունեցած սահմուկեցուցիչ իրադարձութիւններն իբրեւ Յեղասպանութիւն, իսկ կազմակերպիչներին, որոնցից շատերը բարձր ամբիոններից ճառում են մարդու իրաւունքների մասին՝ ենթարկել քրէական պատասխանատուութեան՝ իբրեւ խաղաղ բնակչութեան դէմ ոճիրներ գործած անձանց:

Յիշեցնում ենք, Դուք բարոյական խնդիր ունէք ապացուցելու ողջ հայ ժողովրդին, որ Ձեզ համար աւելի թանկ չէ Բաքուի սեւ նաւթը, քան անմեղ ժողովրդի յղուած արիւնը»:

2009-ԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ ԾՆԱԾ Է 45 ՀԱԶԱՐ ԵՐԵՒԱՅ

ՀՀ Արդարադատութեան նախարարութեան քաղաքացիական կայքէջի տեղեկութեան ակտերու գրանցման գործակալութեան տուեալներու համաձայն, 2009-ին Հայաստանի մէջ ծնած է 44,999 երեխայ: Արձանագրուած է 18,765 ամուսնութիւն եւ 3,013 ամուսնալուծութիւն: Գրանցուած է 131 որդեգրման դէպք: Մահացողներու թիւը կազմած է 27,268:

2008-ին արձանագրուած է ծննդեան 41,406, ամուսնութեան՝ 18,236 եւ ամուսնալուծութեան 3,192

դէպք: Մահացողներու թիւը եղած է 27,281:

2007-ին արձանագրուած է 40,844 ծնունդ, 18,144 ամուսնութիւն եւ 3,083 ամուսնալուծութիւն: Մահացողներու թիւը եղած է 26,827:

Այսպիսով, վերջին երեք տարիներուն Հայաստանի մէջ ծնունդներու թիւը բարձրացած է, իսկ մահացողներու թիւը մնացած է գրեթէ նոյնը՝ արձանագրելով բնակչութեան աճ:

ՎԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՍԻՍ

ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑ ԵՕԹ ՏԱՐՈՒԱՅ ԱՏԵԼՈՒԹԵԱՆ

ձիշդ աչնպէս, ինչպէս Յունուարի 10-ին Երեւանի թիւ 10 ընտրատարած քի ընտրութիւններէն արդիւնքներն էին կանխատեսելի, կանխատեսելի էր նաեւ դատարանի երէկուայ որոշումը Նիկոլ Փաշինեանին ազատագրելու վերաբերեալ: Ես կանխատեսել էինք: Բացատրելով, ի դէպ, շարժառիթները, որոնցից բխում էին այդ կանխատեսումները. այն է, ձեռնարկուած բոլոր միջոցառումներով նախ ապահովել Նիկոլի պարտութիւնը ընտրութիւններում, նպատակ ունենալով հասարակութեան հաւատացնել, թէ Փաշինեանը չունի բաւարար հեղինակութիւն, անգամ պոլի փետին յաղթելու, եւ երկրորդ, Մարտի 1-ին կատարուածի պատասխանատուութիւնը բարդել Նիկոլի վրայ:

Կային, իհարկէ, անյոյս լաւատեսներ, որոնք պատրանքներ ունէին, թէ զգուշանալով արտաքին ճնշումներից, իշխանութիւնները Նիկոլին «թոյլ կը տան» ընտրուել պատգամաւոր, թէ Նիկոլին ազատ կ'արձակեն եթէ ոչ նրան արդարացնելով, ապա նրա նկատմամբ համաներում կիրառելով: Կային անգամ յուսահատ իմաստակներ, որոնք թէ՛ ընտրութիւնները, թէ՛ դատարանի որոշումը շտապում էին դիտարկել ու մեկնաբանել իշխանութեան ու ընդդիմութեան միջեւ իբր ձեռք բերուած համաձայնութեան շրջանակներում, Լեւոնի ու Սերժի միջեւ իբրեւ թէ կայացած պայմանաւորուածութեան տիրոջութում:

Ամէն ինչի մէջ տրամաբանութիւն եւ ողջամտութիւն փնտռելը ողջունելի է մինչեւ այն պահը, երբ փնտռուածը աղերսում է ՀՀ իշխանութիւնների գործունէութեան դաշտին: Իշխանութիւն ասուածը էլի քանի՞ անգամ պիտի արհամարհի ԵՆԽՎ «հաւասարակշռուած» բանաձեւերը, որ այս կառույցը գիտակցի, որ ՀՀ իշխանութիւն ասուածը պարզապէս ծաղրում է իրեն, եւ ՀՀ քաղաքացիներն էլ հասկանան, որ աւելի շուտ Հրազդանը հետ կը հոսի, քան ՀՀ իշխանութիւնը կը կատարի ստանձնած պարտաւորութիւնը:

Այնուամենայնիւ, կեցցէ Նիկոլը, որ մինչեւ ուղիւնուածը ճանաչելով այս իշխանութիւնների բնոյթն ու նկարագիրը, որոշեց իր պայքարը շարունակել ճաղերի ետեւում, թերեւս համոզուած, որ ինքը դատարանում չի լսելու արդարացի ման դատավճիռ: Շատ-շատերի,

խոստովանեմ՝ նաեւ այս սողերի հեղինակի դատելու բանը չէ, ճիշտ արեց արդեօք՝ ներկայանալով իրաւապահ կոչուող մարմիններին եւ աւելի շահեկան համարելով կամաւոր ազատագրուածի, քան ազատ վտարանդիի եւ հետապնդողի կարգավիճակը: Շահեկան, ընդ որում, ոչ թէ իր համար, այլ բռնապետութեան դէմ պայքարի արդիւնաւէտութեան տեսանկիւնից: Շատերի, նաեւ՝ այս սողերի հեղինակին կարող է դա թուալ չպատճառաբանուած ինքնագոհողութիւն՝ Նիկոլի բանտում լինելը հազիւ թէ Սերժ Սարգսեանին զրկի քնից ու դադարից, նրա խիղճը հազիւ թէ արթնանայ ու սկսի տանջել իրեն, տանջի այնքան, մինչեւ աղաղակի՝ էլ չեմ ուզում ղեկավարել էս աւագակապետութիւնը, ես գնում եմ, թող գան առաքինի եւ ազնիւ մարդիկ եւ օրէնքի իշխանութիւն հաստատեն երկրում: Նիկոլի՝ բանտում լինելը, այո, թեւ է տալիս պայքարի ջանակիրներին, ոգի է տալիս երիտասարդութեանը, մի քիչ գուցէ կարճացնում է իշխանութեան պնակալեզների լեզուն, մի քիչ գուցէ զսպում է այլանդակութեան եւ այլասերուածութեան համաճարակի տարածումը, բայց ափսոս է մարդը, ափսոս է իմ բազիրը, ափսոս է Նիկոլի երեխաների՝ հայրական ներկայութիւնից զրկուած մանկութիւնը:

Տրուած յանձնարարութեան շրջանակներում դատաւորի կայացրած դատավճռով Նիկոլ Փաշինեանը դատապարտուեց եօթ տարուայ ազատագրկման:

Նոյն այդ դատավճռով Սերժ Սարգսեանը եւ նրա ղեկավարած տիրահաշակ իշխանութիւնը դատապարտուեց յաւելելու եօթ տարուայ ամբարձրութեան:

Դեռ կարող են պատահել անցքեր, կարող են տեղի ունենալ շրջադարձեր, որոնց հետեւանքով, համոզուած ենք, Նիկոլը կը յայտնուի ազատութեան մէջ, եւ նրա դատավճիռը կը գրուի սառույցին: Մինչդեռ, անկախ դրանից, եօթ տարուայ ամբարձրութեան դատավճիռը ոչ մի պարագայում չի բեկանուի: Սերժ Սարգսեանը եւ նրա ղեկավարած իշխանութիւնը իրենց պատիժը կը կրեն յատուկ ռեժիմի գաղութային կայաններում. նման ռեժիմ Հայաստանում դեռ չկայ, բայց այս դատավճռով հաստատուեց:

ԽՍԲԱԳՐԱԿԱՆ «ՏԱՐԵԳԻՐ»

ԱՄՆ ԶԳՈՒՇԱՑՆՈՒՄ Է ՆՈՐ ՄԱՅՆԴՈՐՖԻՑ

ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի համանախագահների տարածաշրջան այցից առաջ ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի ամերիկացի համանախագահ Ռոբերդ Բրադկէի առանձին հանդիպումները Հայաստանի նախագահի եւ արտգործնախարարի հետ բաւական հետաքրքրական հանգամանք է: Դա յատկապէս հետաքրքրական է այն առումով, որ տեղի է ունենում նաեւ Սերժ Սարգսեանի Մոսկուա կատարելիք այցից առաջ, որ տեղի է ունենալու Յունուարի 18-ին: Պաշտօնապէս յայտարարուել է, որ Մոսկուայում Սերժ Սարգսեանը Դմիտրի Մեդվեդեւի հետ կը քննարկի Ղարաբաղի հակամարտութեան կարգաւորման գործընթացը, եւ մասնաւորապէս դրա շրջանակում Յունուարի վերջին Ռուսաստանի «հովանու» ներքոյ կայանալիք Սարգսեան-Մեդվեդեւ Ալիեւի եռակողմ հանդիպման հնարաւորութիւնը:

Ահա այդ պարագայում Հայաստան է այցելում ամերիկացի համանախագահ Բրադկէն եւ հանդիպում է Սերժ Սարգսեանի հետ, ով պատրաստուած էր մեկնել Մոսկուա եւ քննարկել Ղարաբաղի հակամարտութեան կարգաւորումն ու եռակողմ հանդիպման հաւանականութիւնը: Կասկած չկայ, որ Բրադկէի միջոցով պաշտօնական վաշինգտոնը շտապել է Սերժ Սարգսեանին փոխանցել Մոսկուայում սպասուելիք քննարկումների վերաբերեալ իր նկատաւորումները: Դատելով Ուաշինգտոնի այդ քայլից, կարելի է եզրակացնել, որ Մոսկուայի հանդիպումը բաւական լուրջ է ընկալուած ովկիանոսի այն կողմում: Չի բացառուում նաեւ, որ վաշինգտոնը երեւանին, Մոսկուա կատարելիք այցից առաջ, պարզապէս խորհուրդ է տուել այդ այցը լուրջ շնորհակցել:

Բանն այն է, որ կայ Ռուսաստանի նախաձեռնութեամբ եռակողմ հանդիպման նախադէպ, որը «մայնորթեան հռչակագիր» ծնեց: Թէ յատկապէս ինչ գործնական ազդեցութիւն ունի այդ հռչակագիրը կարգաւորման գործընթացի վրայ, դժուար է ասել, քանի որ դրանից յետոյ տեղի չի ունեցել որեւէ նշանակալի իրադարձութիւն, որը կը վկայէր Մայնորթի գործնականութեան մասին: Այդպիսին կարող են համարուել հայ-թուրքական համատեղ յայտարարութիւնն Ապրիլի 22-ի լոյս 23-ի դիշերը, ինչպէս նաեւ հայ-թուրքական արձանագրութիւնների նախատորագրումն ու ստորագրումը: Դա այն դէպքում, երբ համարենք, որ Ղարաբաղի եւ հայ-թուրքական շարաբերութեան խնդիրները շղկակապուած են իրար ոչ միայն թուրքիայի, այլ նաեւ միջազգային միջնորդների համար: Բայց միջնորդները մերժում են այդ շղկակապուածութիւնը: Միեւնոյն ժամանակ, նրանք դա կարող են անել ընդամենը դիւանագիտական նկատաւորումներից ելնելով, իսկ իրականում լաւ էլ շղկակապել եւ առաջ տանել «զուգահեռ», առաւել եւս, որ ի տարբերութիւն շղկակապուածութեան, գուզահեռութիւնը նրանք չեն թաքցնում:

Այդ դէպքում հաւանական է դառնում, որ Մոսկուայում հունցուած է Մայնորթի շարունակութեան պէս մի բան, որին փորձում են տալ աւելի գործնականութիւն:

Այսինքն, եղաւ Մայնորթի, յետոյ քայլեր հայ-թուրքական ուղղութեամբ, հիմա նորից «մայնորթի» ուղղութեամբ է փորձ արուած, որպէսզի դրանից յետոյ կրկին բեկում տեղի ունենայ հայ-թուրքական ուղղութեամբ: Այդ ամէնի մէջ հետաքրքրականն այն է, թէ շղթային ինչպէս է վերաբերուած Միացեալ Նահանգները, ով փաստորէն Ռուսաստանին կամայ, թէ աւանայ տուել է այդ փորձի հնարաւորութիւնը, նախորդ տարուայ Դեկտեմբերին Ուաշինգտոնում ուղղակի մեղմ ասած «ճանապարհ» դնելով բաւական մեծ հաւանութիւններով Նահանգներ ժամանած էրդոզանին, ում ընդամենը հնարաւորութիւն տուեցին չլուել հայ-թուրքական յարաբերութեան եւ Ղարաբաղի հարցի շղկակապուածութեան մասին:

Դրանից յետոյ Նահանգների համեմատական «պասիւլութիւնը» եւ Մոսկուայից առաջ Ռոբերդ Բրադկէի երեւան ժամանումը թերեւս վկայում են, որ Մոսկուայում տեղի ունենալիքի կապակցութեամբ ԱՄՆ առնուազն ունի «վերապահումներ», ինչն էլ թերեւս փոխանցել է Հայաստանի իշխանութեանը Բրադկէն: Աւելին, չի բացառուում, որ խօսքը ոչ միայն վերապահումների, այլ առարկութիւնների մասին է: Հակառակ դէպքում, հազիւ թէ կարիք լինէր Սերժ Սարգսեանին հանդիպել նրա Մոսկուա մեկնելուց անմիջապէս առաջ:

ՅԱԿՈՒԲ ԲԱԴԱԼԵԱՆ «ԼՐԱԳԻՐ»

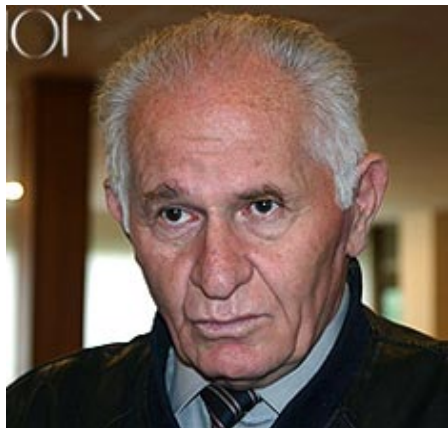
ՄԱՍԻՍ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ ՊԱՇՏՕՆԱԹԵՐԹ՝ ՍՈՑԻԱԼ ԴԵՄՈԿՐԱՏ ԶՆՁԱԿԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ Արեւմտեան Ամերիկայի Մրջանի ԽՍԲԱԳԻՐ՝ ՏՕԲԹ ԱՐՇԱԿ ԳԱՋԱՆՃԵԱՆ ԽՍԲԱԳՐԱԿԱՆ ԿԱԶՄ ԳԱՐԻԷԼ ՄՈԼՈՅԵԱՆ ՍԱՐԱԿ ԹՈՒԹԵԱՆ ՅԱՐՈՒԹ ՏԵՐ ԴԱԻԹԵԱՆ ԿԱՐԶԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ ԼԵՆԱ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ Գեո. (626) 797-7680 Ֆաքս. (626)797- 6863 E:Mail: massis2@earthlink.net http://www.massisweekly.com MASSIS Weekly Organ of the Armenian Social Democratic Hunchakian Party of Western USA 1060 N. Allen Ave. Pasadena, CA 91104 Phone: (626) 797-7680 Fax: (626) 797-6863 (USPS 667-310) (ISSN 0744-334X) Published Weekly Except Two Weeks in August ANNUAL SUBSCRIPTION RATES: USA \$50.00, Canada \$60 (Second Class), \$75.00 (Air Mail) Overseas \$85.00 (2nd Class Mail), \$125.00 (Air Mail). All payments must be made in US funds & Drawn on US banks. Periodicals Postage Paid at Pasadena CA. Please Send Address Change To MASSIS WEEKLY 1060 N. Allen Ave. Pasadena, CA 91104

ՄԱՍԻՍ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ ԲԱԺԱՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՏՐՕՆ Yes, I wish to subscribe to Massis Weekly Enclosed a check for (one year) * \$50,00 for USA * \$60,00 (second class), \$ 75,00 (Air Mail) for Canada. * \$85,00 (second class), \$ 125,00 (Air Mail) Overseas. Name: ----- Address: ----- City: ----- State:----- Zip Code:----- Country: ----- Tel :----- Fax : -----

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

«ՄԻՋԱՆՑՔԱՅԻՆ ԼՈՒԾՄԱՍԲ ԿՐ ԿՈՐՑՆԵՆՔ ՅԱՅԱՍՏԱՆԸ»

«Ա1»: ՄԴՀԿ կենտրոնական վարչութեան անդամ Վահան Շիրխանեանին մտահոգում է հայթուրքական եւ Արցախեան խնդրի «միջանցքային լուծմանը» սպասարկող արտաքին ճնշումները: «Միջանցքային» բառը պարոն Շիրխանեանը պատահական չի ընտրել, նա գտնում է, որ այսօր առաջարկուող լուծումը ենթադրում է մի միջանցքի առկայություն՝ ՀՀ-ի եւ Արցախի միջև:

ՄԴՀԿ կենտրոնական վարչութեան անդամ Վահան Շիրխանեան

«Դա նշանակում է Ղարաբաղը Ադրբեջանին յանձնել, եւ ջնջել Հայաստանի ապագան, քանզի Արցախի գոյությունը Հայաստանի գոյատեւման երաշխիքն է», -ասաց ՄԱԱ հիւր Վահան Շիրխանեանը:

Նա արտաքին մարտահրաւէր է համարում նաեւ հայթուրքական յարաբերությունների ֆոնի վրայ ուսուցողական մերձեցումը: Այստեղ էլ նա մեղադրում է ՀՀ իշխանություններին՝ սխալ քաղաքականություն վարելու համար, եւ ընդգծում, որ ՌԴ-ի համար թուրքիայի հետ յարաբերությունները ռազմավարական նշանակություն ունեն:

Այդուհանդերձ, Շիրխանեանը բաւականին բարձր գնահատեց Պուտինի, Մեդվեդեւի եւ Լաւրովի՝ Արցախեան հիմնահարցի ու հայթուրքական յարաբերությունների տարանջատման վերաբերեալ յայտարարությունները:

Արտաքին մարտահրաւէրների թւում Վահան Շիրխանեանը ընդգծեց սփիւռքի հիասթափութունները հայրենիքից՝ պայմանաւորուած հայթուրքական յարաբերությունների կարգաւորմամբ:

Նա նաեւ նկատեց, որ իշխանական որեւէ կառույց ոչ մի պատշաճ գնահատական, վերլուծություն չներկայացրեց հայթուրքական յարաբերությունների կարգաւորման սոցիալական, տնտեսական, քաղաքական անհրաժեշտութեան մասին: Թուրքիայի հետ յարաբերությունների կարգաւորումը ՄԴՀԿ-ն հնարաւոր է համարում միայն թուրքիայի կողմից հայոց ցեղասպանությունեան ճանաչումից յետոյ, կուսակցությունը չի մտնում

արձանագրությունների բովանդակային քննարկման մէջ: Իսկ հարցին, թէ հնարաւոր համարում է ՄԴՀԿ-ՀՅԴ համագործակցություն այդ խնդրի շուրջ, Շիրխանեանը պատասխանեց, որ ՀՅԴ-ն արդէն անցել է բովանդակային քննարկման, ինչն իրենց համար անթույլատրելի է:

Ներքին մարտահրաւէրների թւում ՀՀ նախկին փոխվարչապետը ամենավտանգաւորներից է համարում ստուերային տնտեսութեան գոյությունը, որը ըստ անկախ փորձագէտների, 80-85 տոկոս է կազմում, իսկ ըստ պաշտօնական տուեաների՝ մօտ 40 տոկոս: Այսպիսի ստուեր ունենալու պարագայում անհնար է ակնկալել երկրի տնտեսութեան զարգացումը. «Այս պայմաններում չի կարող չաղթահարուել ոչ աղքատութիւնը, արտագաղթը, գործազրկութիւնը»: Ներքին միւս մարտահրաւէրն, ըստ Շիրխանեանի, օրէնքի ընտրովի կիրառումն է: Քանի դեռ օրէնքի գերակայություն չկայ, երկիրը չի կարող զարգանալ: Հիմնական յաջորդ մարտահրաւէրը կառավարման համակարգի անկատարությունն է, լուծումն, ըստ Շիրխանեանի, համակարգային փոփոխությունը: Եւ հասարակությունում տարածուած ամենավտանգաւոր երեւոյթներից համարեց հոգեւոր արժէքները նիւթականով փոխելու իրողությունը: «Սա է ամենածանր կորուստներից մէկը», -ասաց Շիրխանեանը:

ՀՐԱՆԴ ԲԱԳՐԱՏԵԱՆ.

«ԱՅՍ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՕՐՕՔ ՈՉ ՄԻ ԳԳՆԱԺԱՍ ԵՒ ՉԻ ՅԱՂԹԱՅԱՐՈՒԻ»

«Հայաստանը կարիք ունի նոր, մասշտաբային, արմատական բարեփոխումների: Այս կառավարման ախպը չի բերում որեւէ արդիւնքի», - լրագրողների հետ հանդիպման ժամանակ ասել է ՀՀ նախկին վարչապետ, ՀԱԿ ներկայացուցիչ Հրանդ Բագրատեանը: Որպէս օրինակ Հ. Բագրատեանը մատնանշել է, թէ հարկաւոր է «պրոգրեսիւ» եկամտահարկ, սակայն, ըստ նրա, իշխանութիւնները դա չեն ընդունի:

ՀՀ նախկին վարչապետ Հրանդ Բագրատեան

Նախկին վարչապետը կարծիք է յայտնել, թէ պէտք է խրախուսել կառուցապատողներին.

«Ինչո՞ւ է ճգնաժամն այդքան խոր, քան աշխարհի միւս երկրներում. կառուցապատողների պատճառով: Իրենց անձնական շահի համար մարդիկ շուրջ տասը տարի էլիտար բնակարան են կառուցում, որը չի վաճառուում, վաղն էլ չի վաճառուելու»:

«Այս կառավարություն օրօք ոչ մի ճգնաժամ էլ չի չաղթահարուի», - ասել է նախկին վարչապետը: Հայաստանին հարկաւոր է լուրջ բուժօգնություն ինչպէս քաղաքականութեան, այնպէս էլ տնտեսութեան ոլորտում: «Նոյնիսկ չլինելով տնտեսագէտ՝ կարելի է հասկանալ, որ վիճակն աղետալի է», - նշել է նա:

Այս առումով նա անդրադարձել է վարկերին, որոնք Հայաստանը վերցրել է միջազգային կազմակերպություններից եւ Ռուսաստանից ճգնաժամի դէմ պայքարելու համար:

«Եթէ գումարները չեն վերադարձնում, չորս տարի յետոյ պէտք է դնաս քաղաքական զիջումների»:

ԱՐԾՈՒԻԿ ՄԻՆԱՍԵԱՆԸ ՅԱԿԱԴԱՐՁՈՒՄ Ե ՓՈՍՏԱՆՋԵԱՆԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՆՆԵՐԻՆ

Ազգային ժողովի պատգամաւոր (ՀՅԴ) Արծուիկ Մինասեանը հակադրածեց «Ժառանգութիւն» խմբակցութեան պատգամաւոր Զարուհի Փոստանջեանի յայտարարությունը, թէ Դաշնակցութիւնն իրական ընդդիմութիւն չէ, եւ ԵՆԽՎ-ում այդ կուսակցութեան դրսեւորած վարքագիծը չի տարբերում իշխանութեան ներկայացուցիչների վարքագծից, նշելով, թէ ցաւում է Փոստանջեանի այդօրինակ արձանագրումների համար:

Ազգային ժողովում վերջերս հրաւիրած խորհրդակցութիւններից մէկի ժամանակ քննարկուել է «Ժառանգութիւն» խմբակցութեան անդամ Զարուհի Փոստանջեանին ԵՆԽՎ-ում Հայաստանի պատուիրակութեան մշտական անդամի կարգավիճակից զրկելու հարցը:

Բանն այն է, որ ՀՅԴ-ի՝ ընդդիմութեան վերածուելուց յետոյ Հայաստանի պատուիրակութեան հիմնական կազմում ներկայացուած

են երկու ընդդիմադիրներ՝ Զարուհի Փոստանջեանը («Ժառանգութիւն») եւ Արմէն Ռուստամեանը (ՀՅԴ): Մինչդեռ այդ թիւը չի համապատասխանում խորհրդարանական ուժերի ներկայիս համամասնութեանը: Ու քանի որ Դաշնակցութիւնն աւելի մեծ թիւով պատգամաւորներ ունի խորհրդարանում, հետեւաբար, մշտական անդամի կարգավիճակից առաջիկայում կը զրկուի Զարուհի Փոստանջեանը:

Փոստանջեանը համարում է, որ նախքան պնդումներին, թէ այս հարցը բարձրացուել է «Օրինաց երկիր» կուսակցութեան խորհրդարանական խմբակցութեան կողմից, նախաձեռնութեան հեղինակը Ազգային ժողովի նախագահ Հովիթ Աբրահամեանն է, ով ցանկանում է սահմանափակել ընդդիմադիր պատգամաւորի գործունէությունը Եւրախորհրդի խորհրդարանական վեհաժողովում:

ՊԱՏՐԱՍ ԵՆ ԱՆՑՆԵԼ ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՍԱՅՄԱՆԸ, ԱՇԽԱՏԱՆՔ ԳՏՆԵԼՈՒ ԱԿՆԿԱԼԻՔՈՎ

«Ա1»: Դեկտեմբեր 18-ին Շիրակի մարզի մօտ 800 անհատ տաքսու վարորդներ բողոքի ակցիա էին կազմակերպել Գիւմրում: Պատճառն իրենց նկատմամբ կիրառուող սուղանքներն են (ընդ որում, տաքսու վարորդների խօսքերով, իրենց սուղանել են դեռեւս 2009-ին, երբ օրէնքի կիրառումը կասեցուած էր):

Շիրակի մարզի անհատ տաքսի վարորդները կը բողոքեն

Տաքսու վարորդների պահանջն էր մեղմացնել անհատական տաքսիները հարկման մասին ընդունուած օրէնքը:

«Մենք ի՞նչ ենք աշխատում, որ հա՞մ իրենց տանք, հա՞մ աւտոյին նայենք ու տուն պահենք: Թող այս հարցին մի քիչ լոգիկայով մօտենան: Մենք պատրաստ ենք աշխատելու մեր տունը պահելու համար: Հակառակ դէպքում թող գործարաններ, հիմնարկներ ստեղծեն, որ այսքան մարդ գնայ, գլուխները կախ աշխատի: Թող իրենք այդ մասին մտածեն, ոչ թէ մեր հետեւից ընկնեն», - ասել է բողոքեաւոր տաքսիստներից Յարութիւն Կիրակոսեանը:

Մայրաքաղաք տրամադրուած վարորդները կառավարութեան քայլերը նոյնացնում էին Յեղասպանութեան հետ. «Թուրքիայից պահանջում են Յեղասպանութիւնը ճանաչել, բայց սեղում ցեղասպանութիւն են անում: Չաշխատեմ, իրենց տուած 25 000 դրամ թոշակով ի՞նչ անեմ, զազի, լոյսի վճարները տամ, թէ՛ ընտանիք պահեմ», - դժգոհել է թոշակառու վարորդ Գէորգ Պողոսեանը:

Լարարի, իրենք դիմելու են այլ երկրների դեսպանատներ՝ արտասահմանում աշխատանք գտնելու յոյսով: Առաւել ծայրայեղ տրամադրուածները վստահեցնում էին, որ իրենք նոյնիսկ պատրաստ են անցնել թուրքական սահմանը, աշխատանք գտնելու ակնկալիքով:

Վարորդների բողոքի ակցիային բաւական զուսպ պահուածքով հետեւում էին նաեւ ոստիկանները, եւ ակցիայի ամբողջ ընթացքում որեւէ միջադէպ չի գրանցուել:

ԼՈՒՐԵՐ

HUMAN RIGHTS WATCH ԿՐԿԻՆ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒՄ Է ՅԱՅԱՍՏԱՆԻ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻՆ

«Հայաստանի իշխանութիւնները դեռեւս պատշաճ կերպով չեն հետաքննել 2008-ի մարտեան իրադարձութիւնների ժամանակ ընդդիմութեան անկախ կազմակերպչների հետ բախուձմանը անվտանգութեան ուժերի կողմից ոչ համարժէք ուժի գործադրումը», - յայտարարում է Human Rights Watch (Մարդկային իրաւանց Հսկիչ) իրաւապաշտպան կազմակերպութիւնը, Չորեքշաբթի, Յունուար 20-ին հրատարակուած գեկոյցում:

«Չնայած նախագահ Սերժ Սարգսեանի կողմից յայտարարուած համաներմանը, ընդդիմութեան շուրջ 17 ներկայացուցիչ, տեղական իրաւապաշտպան կազմակերպութիւնների հաղորդմամբ, այսօր էլ շարունակում է ազատագրկուած մնալ», - փաստում է Human Rights Watch-ը:

Չեկոյցը, մասնաւորապէս վկայակոչելով «բազմաթիւ ընդդիմադիրների պնդումները», նշում է, որ անցած տարուայ ընթացքում շարունակուել են մարդու իրաւունքների ոտնահարումները կալանավայրերում: Օրակարգում է մնում նաեւ 2007-ին ոստիկանութեան շէնքում գոհուած Լեւոն Գուլեանի գործը:

Խօսքի ազատութեան ոլորտում կազմակերպութիւնը առանձնացրել է 2009-ին լրագրողների նկատմամբ իրականացուած

բռնութիւնները, շեշտելով, որ չնայած միջազգային կառույցների յորդորներին, Հայաստանի իշխանութիւնները սպառնիչ քննութեան չեն ենթարկել լրագրողների դէմ իրականացուած յարձակումներ դէպքերը:

«Արդէն շուրջ եօթ տարի է, հեռարձակման արտօնագիր չի ստանում նաեւ «Ա1+» հեռուստաընկերութիւնը, չնայած դեռեւս 2008 թուականի Յունիսին Եւրոպական դատարանը որոշում էր կայացրել անկախ հեռուստաընկերութեան օգտին», - փաստում է Human Rights Watch-ը:

Հեղինակաւոր կազմակերպութիւնը նշել է, որ անցած տարուայ ընթացքում Հայաստանի իշխանութիւնները շարունակել են սահմանափակել նաեւ քաղաքացիների, ազատ հաւաքներ անցկացնելու իրաւունքը:

«Ընդդիմութեան հանրահաւաք անցկացնելու 84 դիմումներից հաւանութեան է արժանացել ընդամենը 28-ը: Ընդդիմադիր կուսակցութիւններն ու հասարակական կազմակերպութիւններից մի քանիսը խոչընդոտների են հանդիպել նաեւ փակ տարածքներում միջոցառումներ կազմակերպելիս, իսկ ընդդիմութեան ցույցերի մասին իրագեկող երիտասարդները յարձակման են ենթարկուել իրաւապահների կողմից», - փաստում է Human Rights Watch-ը:

ՌՈՐԵՐԴ ԲՐԱԴԿԵՆ ԱՏԵՓԱՆԱԿԵՐՑ ԵՐ ԺԱՄԱՆԵԼ՝ ՂԱՐԱԲԱԴԻ ՂԵԿԱՎԱՐՆԵՐԻ ԵՒ ԲՆԱԿՉՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐԸ ԼՍԵԼՈՒ ՅԱՄԱՐ

ԵԱՀԿ-ի Միսնկի խմբի ամերիկացի համանախագահ Ռոբերդ Բրադկէն Յունուար 17-ին Ստեփանակերտում Լեւոնային Ղարաբաղի նախագահ Բակո Սահակեանի հետ հանդիպումից յետոյ յայտարարեց, որ իր տարածաշրջանային այցի նպատակն է նախապատրաստել Հայաստանի նախագահ Սերժ Սարգսեանի եւ Ադրբեջանի նախագահ Իլհամ Ալիեւի միջեւ այս շաբաթ կայանալիք հանդիպումը:

ԵԱՀԿ-ի Միսնկի խմբի ամերիկացի համանախագահ Ռոբերդ Բրադկէն

Բակո Սահակեանի հետ մօտ մէկուկէս ժամ տեւած հանդիպումից յետոյ, լրագրողների հետ հանդիպմանը Ռոբերդ Բրադկէն, խօսելով ԱՄՆ-ի դիրքորոշման մասին, ընդգծեց, որ Միացեալ Նահանգները հաստատակամ են դարբարդեան հակամարտութեան կարգաւորման հարցում աւաջընթացի հասնելու ձգտման մէջ:

ԵԱՀԿ-ի ամերիկացի համանախագահը նշեց, որ տարածաշրջան է եկել՝ նպատակ ունենալով նախապատրաստել Հայաստանի նախագահ Սերժ Սարգսեանի եւ Ադրբեջանի նախագահ Իլհամ Ալիեւի միջեւ այս շաբաթ կայանալիք հանդիպումը:

«Ինչ վերաբերում է իմ անձնական նախապատրաստմանն այս հանդիպմանը, ես համարեցի, որ շատ կարեւոր կը լինի իմ այստեղ գալը՝ լսելու համար Ղարաբաղի ղեկավարների եւ բնակչութեան կարծիքները», - ասաց Ռոբերդ Բրադկէն:

Լեւոնային Ղարաբաղի վարչապետը վերջերս յայտարարել էին, որ ծանօթ չեն ոչ մարդիկեան սկզբունքներին եւ ոչ էլ դրա նորացուած տարբերակին հետ:

«Ազատութիւն» ռադիոկայանի այն հարցին, թէ իսկապէ՞ս դարբարդեան հակամարտութեան կարգաւորման հիմքում ընկած սկզբունքները չեն ներկայացուել Լեւոնային Ղարաբաղի ղեկավարութեանը, Ռոբերդ Բրադկէն պատասխանեց. - «Միսնկի խումբն անմիջականօրէն աշխատում է Հայաստանի եւ Ադրբեջանի նախագահների հետ: Մենք պարբերաբար գալիս ենք Ղարաբաղ, ինչպէս ես եմ այսօր եկել՝ Լեւոնային Ղարաբաղի ղեկավարներին տեղեկացնելու գործընթացների մասին: Մենք կարծում ենք, որ ինչպէս Ղարաբաղի ղեկավարութեանը, այնպէս էլ բնակչութեանը անհրաժեշտ է տեղեկացնել ընթացող բանակցութիւնների մասին: Այնպէս որ, բանակցութիւնների կարգավիճակի եւ քննարկումների թեմայի մասին իրականում տեղեկութիւններ տրամադրուած են»:

«ՀՐԱՆԴ ԴԻՆՔԻՆ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՆԱԽԱՉԵՈՒՆՈՒԹԵԱՄԲ ՍՊԱՆՆԵՑԻՆ»

Յունուարի 16-ին Ստամբուլի կենտրոնական փողոցներից մէկում հաւաքուել էին մօտ 300 մտաւորականներ, որոնք մարդկանց թուլցիկներ էին բաժանում՝ պոլսահայ հրապարակախօս, Ակօս թերթի խմբագիր Հրանդ Դինքի սպանութեան վայրում հաւաքուելու մասին: Թուրքական Bianet կայքէջի փոխանցմամբ, հաւաքուածները թաքսիմ հրապարակից սկսել են իրեն երթը մինչեւ Գալաթասարայի վարժարանի մօտ՝ իրենց ձեռքներին պահելով պատառներ. «Կեցցէ ժողովուրդների եղբայրութիւնը», «Ի հեճուկա ֆաշիզմի, իմ եղբայրն ես Հրանդ», «Մարդասպանին գիտենք, պահանջում ենք արդարադատութիւն» լօզունքներով:

Հրանդ Դինք

Այնուհետ Գալաթասարայի վարժարանի դիմաց համատեղ յայտարարութեամբ է հանդէս եկել արուեստագէտ Մահիր Գիւնշիրայը:

«Հրանդ Դինքի զգրելի սպանութիւնից երեք տարի է անցել, սակայն նրա սպանութեան պատուիրատուները դեռ հանգիստ չըջում են: Որպէս գործիք օգտագործուած ընդամենը 4-5 հոգու են դատարանի առջեւ կանգնեցրել: Իրենց յայտարարութիւններով այս սպանութեան համար հող նախապատրաստողները հանգիստ չարունակում են պաշտօնավարել: Մարդասպաններին աճեցնողները, նրանց պաշտօն տուողները, մարդասպանին դրօշ մօտ կանգնեցրած եւ հերոսացրածները դեռեւս պետական պաշտօններ են զբաղեց-

նում: «Հրանդին մի հաւաքական պաշտօնական նախաձեռնութեամբ սպանեցին: Այդ նախաձեռնութեան հեղինակները վախկոտ, զարշելի եւ զագրելի են: Նրանք չեն կարող հասարակութեան մէջ դուրս գալ: Նրանք չեն կարող իրենց ցոյց տալ: «Արդարադատութեան նկատմամբ մեր յոյսը չի կորել եւ չի կորելու»:

Հրանդը արժանի եղբայրութեան մի իտէալ թողեց: Արժանի եւ վստահելի եղբայրութեան համար, Հրանդի համար, արդարութեան համար, Յունուարի 19-ին հաւաքուենք այն վայրում, որտեղ դաժանաբար սպանուեց Հրանդ Դինքը», - յայտարարեց թուրք արուեստագէտը:

ԹՈՒՐՔ ԱԶԳԱՅՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ՅԱՅՏՆ ԸՆԴԴԵՍ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԻՉՆԵՐԻ ՄԵՐԺՈՒԵԼ Է

Թուրքիայի Սինջանի ծանր յանցագործութիւնների գծով դատարանը մերժել է թուրք մի խումբ ազգայնականների կողմից ներկայացրած հայցը՝ ընդդէմ «Ներեցէք մեզ, հայեր» ակցիայի կազմակերպիչների: Թուրքական Radikal-ի փոխանցմամբ, դատարանը որոշել է, որ տուեալ ակցիան իրականացուել է մտքի ազատութեան շրջանակներում եւ ակցիան կազմակերպողները չեն կարող դատապարտուել:

աւել մարդ: Թուրք մտաւորականների յայտարարութեան մէջ ասուում է. «Ես չեմ կարող գիտակցաբար անտարբերութիւն ցուցաբերել եւ ժխտել այն մեծ աղէտը, որը հայերը վերապրել են 1915 թուականին՝ Օսմանեան կայսրութիւնում: Ես հերքում եմ այդ անարդարութիւնը եւ գործելով իմ անունից, կիսում եմ իմ հայ եղբայրների եւ քոյրերի ցաւը, նրանցից ներողամտութիւն հայցելով»:

NEWS.am-ը յիշեցնում է, որ 2008-ի վերջում մի խումբ թուրք մտաւորականներ սկսեցին «Ներեցէք մեզ, հայեր» ակցիան եւ ինտերնետով այդ յայտարարութեանը միացաւ 30 հազարից մի փոքր

Այն ժամանակ թուրքիայի նախագահ Աբդուլլահ Գիւլը յայտարարեց, որ մտաւորականները կարող են ազատ արտայայտել իրենց մտքերը, իսկ վարչապետ էրդողանը նշեց, որ թուրքիան մեղք չի գործել, որ ներողութիւն խնդրի:

ՆԻԿՈԼ ՓԱՇԻՆԵԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ

Շարունակուած էջ 1-էն
րապետութեան ազատասէր քաղաքացիներուն կոչ ըրաւ հետեւողականօրէն շարունակել պայքարը՝ Հայաստանի Հանրապետութիւնը բռնազաւթած ապօրինի քրէսօլիզարիտիկ իշխանութիւններու հե-

ուացման եւ Հայաստանի մէջ օրինական իշխանութեան հաստատման համար: «Մեր Շարժումը անկասելի է, մեր յղթանակը անխուսափելի է. պայքար, պայքար մինչեւ վերջ», - յայտարարեց քաղաքական բանտարկեալ Նիկոլ Փաշինեան:

ԹՈՒՐՔԻԱ ԴԺԳՈՂՈՒԹԻՒՆ ԿՐ ՅԱՅՏՆԵ

Շարունակուած էջ 1-էն
սկսած այն պահից, երբ արձանագրութիւնները ստորագրելուց յետոյ թուրքիան սկսեց տարբեր ստեաններում բարձրաձայնել, որ սահմանը կը բացուի կամ յարգութիւնները կը զարգանան Ղարաբաղեան կոնֆլիկտի լուծումից յետոյ»:

Սահմանադրագէտը յայտնած է այն համոզումները, որ նման պահուածքով թուրքիա իսկութեան մէջ ինքն է որ կը խոչընդոտէ Արձանագրութիւններու վաւերացման ու կարգաւորման հետագայ ընթացքին: «Սա արդէն քաղաքական պրոցէս է՝ այստեղ իրաւական պրոցէսներ չկան», - ըսած է Հրայր Թովմասեան:

ԼՈՒՐԵՐ

ՄԱԿ-Ը ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՆՐՈՒԹԵԱՆԸ ԿՈՉ Կ'ԸՆԷ ԿԵՍ ՄԻԼԻԱՐԴ ՏՈԼԱՐ ՀԱՆԳԱՆԱԿԵԼ ՀԱՅԻԹԻ ԳՐԱՄԱՐ

Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը միջազգային հանրութեանը կողմէ ըրած է կէս միլիարդ տոլար հանգանակել Հայիթիի երկրաշարժէն տուժածներուն օգնութիւն ցուցաբերելու նպատակով: Ըստ ՄԱԿ-ի՝ Հայիթիի մէջ մօտաւորապէս 3 միլիոն մարդ մի քանի ամիս շարունակ օգնութեան կարիք պիտի ունենայ:

Միւս կողմէ Ֆրանսայի համագործակցութեան նախարար Ալէն Ժոյանտ մաղթեց, որ Միացեալ Նահանգներ իսկական օժանդակութեան ձեռք մեկնէ Հայիթիի աղէտեալներուն եւ հրաժարի երկիրը բռնազրաւելու հնարքներէն: Նախարարը հարց տուաւ, թէ ինչո՞ւ աւելի քան տասը հազար ամերիկացի բանակայիններ ժամանած են Հայիթի, եւ ի՞նչ է անոնց առաքելութիւնը: Ժոյանտ նշեց, որ աշխարհը խրած է Հայիթիին մարդասիրական օժանդակութիւն առաքելու աշխատանքներուն մէջ, իսկ Միացեալ Նահանգներ միայն բանակի միաւորներ կը տեղակայէ աղէտահար կղզիին մէջ:

ԱԶՆԱԴՈՒՐԸ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՏԱՍՆԵԱԿ ԵՐԳԻՉՆԵՐ «ԺԵՍ ԹԱՆԿԱԳԻՆ ՀԱՅԻԹԻ ԳՐԱՄԱՐ» ՏԵՍԱՅՈՒՆԱԿԱՍ ՄԸ ԿԸ ԶԱՅՆԱԳՐԵՆ

Ֆրանսահայ աշխարհահռչակ երգիչ Շառլ Ազնաւուրը եւ ֆրանսացի տասնեակ երգիչներ երաժշտական տեսահոլովակ մը կը ձայնագրեն Հայիթիի երկրաշարժէն տուժածներու համար հանգանակութիւնը խթանելու նպատակով: «Ժեստ թանկագին Հայիթիի համար է» կոչուող տեսահոլովակը պիտի ցուցադրուի ֆրանսական հեռուստաալիքներով: Նախաձեռնութիւն կայ նաեւ հեռուստամարաթոն կազմակերպել ֆրանսացի յայտնի երգիչներու մասնակցութեամբ:

ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՈՒՐԱՑՈՂ ԹՈՒՐՔ ԼՐԱԳՐՈՂ ՄԸ ԿԸ ՊԱՇՏՕՆԱԶՐԿՈՒԻ

«Հիւրերիցէթ» օրաթերթը կը հարողէ, որ Հոլանտայի լրատուական կայքէջերէն մէկուն թուրք լրագրողը հեռացուած է աշխատանքէն, Հայկական Յեղափոխութիւնը ուրանալուն եւ ատկէ ետք ներում չհայցելուն համար:

Հոլանտական համացանցային լրատուական գործակալութեան թուրք լրագրող Արմանտ Սաղը յօդուած գրած է՝ «Թուրքերը հայերուն ցեղասպանութեան չեն ենթարկած» խորագիրով: Թուրք լրագրողը կը նշէ, որ այդ հրապարակումէն ետք իր խմբագիրին բազմաթիւ հայեր հեռաձայնած են, որմէ ետք խմբագիրը իրմէ պահանջած է հայերէն ներում հայցել:

Թուրք լրագրողը մերժած է այդ մէկը կատարել, եւ խմբագիրը զինք հեռացուցած է աշխատանքէն: Հեռացուած թուրք լրագրողը կը նշէ, որ ինք զիտէր, թէ հայկական Սփիւռքը ուժեղ է, սակայն ցաւօք սրտի թրքական համայնքը բաւարար աջակցութիւն ցոյց չտուաւ ինծի եւ «ես միանակ մնացի», տիրութեամբ ըսած է աշխատանքէն վտարուած թուրք լրագրողը:

ԸՆԴԴԻՍՈՒԹԵԱՆ 5 ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐԸ ԻՐԱՆԻ ՄԷՋ ԿԱՐՈՂ ԵՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԻԼ ՄԱՅԱՊԱՏԺԻ

Թեհրանի մէջ սկսած է դատավարութիւնը Դեկտեմբերեան հակակառավարական ցոյցերու 5 մասնակիցներու նկատմամբ, որոնք, ըստ երկրի օրէնքներուն, կարող են դատապարտուիլ մահապատժի: Անցած Դեկտեմբերին իրանի մայրաքաղաքին մէջ տեղի ունեցած հակակառավարական ցոյցերու մասնակիցներու ու իրաւապահներու բախումներու հետեւանքով զոհուած էր առնուազն 8 մարդ: Դատավարութիւնը առաջինն է Դեկտեմբերին ձերբակալուած հարիւրաւոր ընդդիմադիրներէն առաջին 5-ի նկատմամբ:

ՈՒՔՐԱԻՆԱՅԻ ՆԱԽԱԳԱՅԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԵՐԿՐՈՐԴ ՓՈՒԼԻՆ ԿԸ ՊԱՅՔԱՐԻՆ ԿԻԿՏՈՐ ԵԱՆՈՒԿՈՎԻՉԸ ԵՒ ՅՈՒԼԻԱ ՏԻՍՈՇԵՆԿՈՆ

Կիրակի օրը Ուքրաինայի մէջ տեղի ունեցած նախագահական ընտրութիւններուն նախնական տուեալներով առաւել ձայներ ստացած երկու թեկնածուները ընդդիմութեան առաջնորդ Վիկտոր Յանուկովիչը եւ վարչապետ Յուլիա Տիմոշենկոն նախագահի պաշտօնի համար կը պայքարին ընտրութիւններու երկրորդ փուլը, որ տեղի կ'ունենայ Փետրուարի 7-ին:

Ուքրաինայի կեդրոնական ընտրական յանձնաժողովը հրապարակած է ձայներու 77 տոկոսի հաշուարկի նախնական արդիւնքները, որոնց համաձայն, թեկնածուներէն ոչ մէկուն չէ յաջողուած ստանալ քուէներու աւելի քան 50 տոկոսը եւ յաղթանակ տանիլ առաջին փուլին: Ըստ այդմ, Ռեզիմների կուսակցութեան ղեկավար, ռուսամէտ Յանուկովիչը ստացած է քուէներու շուրջ 35.8 տոկոսը: Երկրորդ տեղը ընթացող արեւմտամէտ վարչապետ Տիմոշենկոյի օգտին ձայն տուած է ընտրողներու 24.6 տոկոսը:

Ուքրաինայի գործող նախագահ Վիկտոր Յուլչենկոն, որ իշխանութեան եկաւ 2004 թուականին Ուքրաինայի իրականացուած Նարնջագոյն յեղափոխութեան արդիւնքին, ստացած է քուէներու մօտ 5 տոկոսը:

ՀՈՍԻ ՊԱՊԻ ԴԵՍ ՄԱՅԱՓՈՐՁ ԿԱՏԱՐԱԾ ՄԵՐՍԵՏ ԱԼԻ ԱՔՋԱՆ ԱԶԱՏ Կ'ԱՐՁԱԿՈՒԻ ԹՐՔԱԿԱՆ ԲԱՆՏԵՆ

Թրքական բանտէն Երկուշաբթի ազատ արձակուեցաւ 52-ամեայ Մեհմետ Ալի Աքջան, որ 1981 թուականի Մայիս 13-ին Վատիկանի Սուրբ Պետրոսի հրապարակին վրայ հրազենէն կրակ բացած էր Հռոմի Յովհաննէս-Պօղոս Երկրորդ պապին վրայ: Կաթոլիկ եկեղեցւոյ հովուապետը ծանր վնասուածքներով տեղափոխուած էր հիւանդանոց, ուր վիրահատութեան ենթարկուած էր:

Աքջան անմիջապէս ձերբակալուած էր եւ Իտալիայի դատարանի վճռով դատապարտուած էր 19 տարուայ ազատազրկման: Այն ժամանակ 23 տարեկան Աքջան, ըստ իրաւապահներու, «Գորշ Գայլեր» թրքական ընդդատակեայ ահաբեկչական կազմակերպութեան անդամ էր:

1983 թուականին Յովհաննէս-Պօղոս Երկրորդը բանտին մէջ տեսակցած էր Աքջային եւ ըսած, որ ներում չնորհած է իրեն:

Իտալիայի բանտին մէջ պատիժը կրած Մեհմետ Ալի Աքջային տեղափոխած են Թուրքիա, ուր ան դատապարտուած էր 10-ը տարուան ազատազրկման մէկ այլ ծանր յանցագործութեան՝ թուրք լրագրողի մը սպանութեան համար:

Այսօր բանտէն ազատուած Աքջային, ով նաեւ ի պաշտօնէ դեռեւս կը համարուի զինապարտ, տեղափոխած են թրքական ռազմակայան, ուր պէտք է որոշուի անոր զինձառայութեան հարցը:

Թրքական բանտէն ազատուելու նախօրէին Մեհմետ Ալի Աքջան բրիտանական «Սանդէյ Թայմս» թերթին հասցէագրած նամակին մէջ գրած է. «Ես կը գտնուիմ հոգեպէս եւ ֆիզիքապէս միանգամայն կայտառ վիճակի մէջ, մտադիր եմ ազդարարել աշխարհի վերջը, գրել կատարեալ Աւետարան եւ քարոզել կատարեալ բրիտանիզմութիւն, որ վատիկանը երբէք չէ հասկցած»:

Յունուար 13ին ան «Ռոյթերզ» լրատուական գործակալութեան ուղարկած է ֆաքս, ուր յայտնած է, թէ կը ցանկայ հանդիպիլ Հռոմի Պենետիկտոս 16-րդ պապին եւ այցելել Յովհաննէս-Պօղոս Երկրորդի շիրմին: Ան խոստացած է նաեւ պատասխանել հանգուցեալ պապի վրայ մահափորձին եւ, մասնաւորապէս, անոր հետ պուլկարական ու սովետական գաղտնի ծառայութիւններու հարաւոր առնչութեանը վերաբերող հարցերուն:

Թուրք զինուորական պաշտօնեաներու ժամանակին հրապարակած գեկոյցի մը մէջ Մեհմետ Ալի Աքջան բնութագրած է որպէս «ծայրայեղ հակահասարակական մոլագարութեամբ տառապող անձնաւորութիւն»:

Ձեր Ծանուցումները Վստահեցէք «Մասիս» Շաբաթաթերթին
T: (626) 797-7680 F: (626) 797-6863
massis2@earthlink.net

ՎԵՐԼՈՒՆՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՍԱ ՅՈՖՄԱՆ.

ՊԱՔԻՈՒՄ ՏԱՐԲԵՐ ՏԱՐԻՆԵՐԻՆ ՅԱՅԵՐԻ 3 ԿՈՏՈՐԱԾՆԵՐԸ ՅԵՏԵՒՈՂԱԿԱՆՕՐԷՆ ԻՐԱԳՈՐԾՈՒԱԾ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՓՈՒԼԵՐ ԵՆ

Լրանում է Պաքուն հայերի ցեղասպանութան 20 տարին. այս կապակցությամբ հայ լրագրողների հարցերին պատասխանել է գերմանացի յայտնի իրաւապաշտպան, Պեռլինի Ազատ համալսարանի (Freie Universitat Berlin) գիտաշխատող Տեսա Յոֆմանը:

-Տիկին Յոֆման, յայտնի է, որ 1990թ-ի Յունուարի ցարդը Պաքուն հայերի էթնիկ գտումների վերջին ալիքն էր, գտումներ, որոնց սկիզբը դրուել էր դեռ 1905թ.-ին: Այդիսկ պատճառով Պաքուն յաճախ կոչում են երեք ցարդերի քաղաք: Ինչ էք կարծում, սա Յարաւային Կովկասի տարածաշրջանում հայերի նկատմամբ իրականացուող թրջական քաղաքականութան ժառանգորդութիւն է:

-1905-ի Փետրուարից մինչեւ 1906թ-ի Յուլիս ամիսն ընկած ժամանակահատուածի իրադարձութիւններն ընդունուած է անուանել «հայ-թաթարական պատերազմ»: Այն ժամանակ բազմազգ արդիւնաբերական քաղաք Պաքում, որտեղ բնակուած էին բազմաթիւ հայեր՝ բանուորներ, ձեռնարկատէրեր, հակահայկական անկարգութիւններ են սկսուած՝ տարածուելով դէպի Նախիջևանի եւ Ելիզավետպոլի (այսօր Գիանջա, հայերէն՝ Գանձակ), Թիֆլիսի ու Երեւանի ցարական նահանգները: Նշուած բոլոր նահանգներն այն ժամանակ դեռ կիսով չափ բնակեցուած էին «թաթարներով» եւ ամենուրեք հայերի տները հրոյ ճարակ էին դառնում, հայերը կոտորածների էին ենթարկուած ու հալածուած էին:

Այս գործողութիւնները մասամբ առաջնորդուած էին տեղական եւ տարածքային իշխանութիւնների սպորանքներով, խառնակութիւններով, ոճրագործներին հովանավորելով: Չնայած դրան՝ յարձակման ենթարկուած հայերին յաջողուած է սոցիալ-լեզուափոխական Դաշնակցութիւն կուսակցութեան կողմից կազմակերպուած քաղաքացիական ինքնապաշտպանութեան շնորհիւ մի քանի վայրերում յաջողութեամբ պաշտպանուել, մասնաւորապէս՝ Արցախի մայրաքաղաք Շուշիում, Թիֆլիսի նահանգում, ինչպէս նաեւ՝ Պաքում:

1918-1920թթ-ներին, Արեւելեան Անդրկովկասում երկու թրջական ներխուժումների ժամանակ (նախ երիտթուրքերի, այնուհետեւ՝ քեմալականների) բազմաթիւ անկարգութիւններ եւ բռնութիւններ են իրագործուած հայ խաղաղ բնակչութեան հանդէպ: Դր. Յո-

հանէս Լեփսուր՝ 1895-1918թթ.-ները հայկական հալածանքների փաստագրողը, իր «Գերմանիան եւ Հայաստանը» գրքի առաջաբանում (1919թ.) գրում է. «Չնայած գերմանական սպաների, դանիական եւ շուեդական հիւպատոսների եռանդուն առարկութիւններին՝ Նուրի փաշան՝ թրջական գլխաւոր հրամանատարը, թաթարներին թոյլատրում է տէր ու տնօրինութիւն անել: Մինչեւ իսկ Պաքուի օտարերկրացի բնակիչները պաշտպանուած էին աւազակային անկարգութիւններից»:

Սեպտեմբերի 14-ին սկսուեց

թրջական բանակի յարձակումը Պաքուի վրայ: Նախքան կանոնաւոր բանակի զօրամասերի մուտքը քաղաք՝ թրջական ռազմական ղեկավարութիւնը տեղական ապօրինի կազմաւորումներին՝ այսպէս կոչուած «բաշիբուզուներին» հնարաւորութիւն տուեց սպանել եւ թալանել հայերին: Պաքում բնակուող մի յոյն՝ Քրիստափոր Միխայլովիչ էվանգուլովը, որը պատասխանատու էր քաղաքի փոստային եւ հեռախօսային կապի համար, գրում էր.

«Ամբողջ քաղաքում հայ բնակչութիւնը կոտորածի է ենթարկուած եւ ոչ մուսուլմանական անձինք հիմնովին կողոպտուած են:

Նրանք կոտրել են դռներն ու պատուհանները, մտել բնակելի թաղամաս եւ տղամարդկանց, կանանց ու երեխաներին դուրս քարշտալով, փողոցում սպանել են:

Որոշ տեղերում դիերի լեռներ են կիտուել, իսկ շատերի մարմինները «դում-դում» արկերից սարսափելի վէրքերով են պատուած: Ամենանողկալի տեսարանը ի յայտ էր գալիս Սուրուքան փողոցի Գանձա նրբանցքի մուտքի մօտ. ամբողջ փողոցը ծածկուած էր երեխաների դիերով, որոնք ինը կամ տասը տարեկանից մեծ էին: Մօտ 80 դիակ պատուած էին թրերի եւ

կան ճակատի իշխանութեան ներքոյ: Այդ ժամանակ սանձարձակութիւնները հայ բնակչութեան նկատմամբ արդէն համակարգուած բնոյթ էին կրում եւ տարածուած էին հիւսիսային Արցախի գաւառներում: Յունուարի 10-ին Հայաստանի հանրապետութեան խորհրդարանը մի մտահոգ հարցում ուղղեց ԽՍՀՄ Գերագոյն Խորհրդի նախագահ Միխայիլ Գորբաչովին. «Տառապում են անմեղ կանայք, երեխաներ եւ ծեր մարդիկ: Բանը համուած է ծեծով սպանելուն, հրկիզումներին, պատանդ վերցնելուն եւ փողոցների ու կամուրջների շրջափակմանը»:

Յունուարի 13-ից հալածանքները Պաքում կազմակերպուած ձեւ ընդունեցին: Քաղաքը հետեւողականօրէն՝ տուն առ տուն, «մաքուում» էր հայերից: Ընդ որում, ինչպէս երկու տարի առաջ Սումկայիթում, անչափահասների եւ ծեր կանանց բռնաբարութիւններ ու խոչտանգումներ էին կատարուած: Պաքու տանող ճանապարհները շրջափակուած էին: Ով կենդանի էր մնում, ուղարկուած էր նաւահանգիստ, որտեղից հայերը նաւով հեռացուած էին, հիմնականում դէպի Թուրքմենիա: Պաքուի փախստականներից հարիւրաւորներն իրենց տեղեկութիւններում հաստատում էին, որ ժողովրդական ճակատի կողմից կազմակերպուած եւ ղեկավարուող հետապնդումներն ընթանում էին ըստ մի անփոփոխ սխեմայի: 10-20 ոճրագործ ներխուժում էր մի բնակարան եւ սկսում կենտրոններին տեւորի ենթարկել, ծեծել ու տանջել: Այնուհետեւ, երեւում էին ժողովրդական ճակատի ներկայացուցիչները եւ ահաբեկուած հայերին առաջարկում անյապաղ գնալ նաւահան-

սվիները վէրքերով. «կնչայտ էր, որ նրանք մորթուել էին ինչպէս գառներ»:

Ժամանակակիցները եւ յետագայ ուսումնասիրողները սպանուածների թիւը գնահատում են 20-30 հազար: Ընդ որում, նկատի առնուած չեն նրանք, ովքեր թուրք զաւթիչների կողմից իրենց տները դուրս են շարտուել, դարձել անօթեան փախստականներ եւ չեստագայում մահացել սովից, ցրտից ու հիւանդութիւններից:

-Փաստօրէն դարավերջում դահիճների ձեռագիրը գրեթէ չի փոխուել...

-1990 թ.-ի Պաքուն փաստացիօրէն գտնուած էր ժողովրդա-

Շաք-ը էջ 20

Blue Cross of California Authorized Agent	Blue Shield of California Authorized Agent	SERVING SINCE 1975 BEDROS S. MARONIAN (818) 500-9585 BMaronian@AOL.com FAX 500-9308 ABA INSURANCE SERVICES 805 E. Broadway . Glendale, CA 91205 ԵՐԻԵՔ ՈՒՇ ԶԷ ՎԵՐԱՔՆՆԵԼՈՒ ԶԵՐ ԱՊԱԹՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ	
A.B.A. INSURANCE SERVICES			

ԳԱՂԱՓԱՐԱԿԱՆ

ԳԱՂԱՓԱՐԻ ՈՒ ՀԱՅԵՐՆԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ ՀՆՉԱԿԵԱՆ ՄԵԾ ԱՌԱՔԵԱԼԸ

Ա.Ա.ՄՐՈՆ ԾԽՐՏՋՄԵԱՆ

Մահը այնքան ճշգրիտ ու ողորմելի է անոր առջև՝ հսկայի մը ոտքերուն պլլուող սողունի մը նման, որովհետեւ ան որ սողալու համար ծնած է, բնաւ պիտի չհասնի երկինքին: Իսկ ան որ թռչիլի գիտէ, բնաւ պիտի չճանչնայ մահը:

Այդպիսի հսկայ մըն է ընկեր Սարգիս Տխրունին՝ հնչակեան անվեհեր հրապարակագիրն ու ճարտասանը, հայ քաղաքական մտքի զարգացման նախակարապետը գաղթաշխարհի մէջ:

Ֆրանսացի գաղութարարներուն ցուցումով դադրեցաւ բաբարելէ բոցաշունչ մարտիկին սիրտը: Բայց անցնող տարիներուն հետ ամէն օր քիչ մ'աւելի մեծցաւ ու հասակ առաւ ան, աւելի կենդանի ու շէնչող դարձաւ անոր պայծառ դէմքը, աւելի խորաթափանց՝ անոր արծուային նայուածքը, միշտ անմահ ու ճառագայթող՝ անոր գաղափարները:

Տխրունին կը քոտ սկզբունքի տէր անձնաւորութիւն մըն էր՝ Նազարբէկեանի, Փարամագի ու Վանիկի աւանդոյթներուն հաւատարիմ շարունակողը: Ան խիզախ էր՝ ինչպէս Փարամագը, ժողովրդասէր՝ ինչպէս Վանիկը, եւ անգիշող սկզբունքի տէր՝ ինչպէս Նազարբէկեանը: Տխրունին, միաժամանակ, հնչակեան մամուլի լաւագոյն յատկութեանց անգուգական արտայայտիչն էր: Անոր լեզուն պարզ էր, բայց հատու, ախտաճանաչումները ճիշդ, քննադատութեանց մէջ անգութ Տխրունին կը խորագանէր հայրենիքին ու ժողովուրդին թշնամիները այնպիսի վճռականութեամբ բժշկիկը կը հարուածէ պալարը իր նշգրտակով:

Տխրունին խոր վերլուծող էր եւ նշանաւոր ճարտասան: Ան գիտէր իր դատողութեան ու տրամաբանութեան ուժին ենթարկել իր ունկնդիրները եւ իշխել անոնց զգացումներուն ու տրամաբանութեան վրայ: Ատանայի Ս.Գ. Հնչակեան կուսակցութեան Ուսանողական միութեան մէջ թրծուած՝ Սարգիս Տխրունին իր կուսակցութեան հետ դարձաւ հայրենիքի պայծառ իրականութեան առաջին պաշտպանը գաղթաշխարհի մէջ:

Ինքն էր, որ առաջին անգամ յայտարարեց.

«Մեր նուիրումը Խորհրդային Հայաստանին՝ ակնկալութեամբ չէ, այլ գաղափարական»: Անասման էր անոր նուիրումը մայր հայրենիքին հանդէպ: Բայց մեծ էր նաեւ անոր յարգանքը տարբեր ժողովուրդներու հայրենիքներուն նկատմամբ: Անոր հայրենասիրութիւնը հեռու էր ամէն թիւ ազգայնամոլութենէ: Գաղութարարութեան դէմ պայքարելով ազատութեան ու անկախութեան տենչացող ժողովուրդի մը կողքին՝ Տխրունին համար կը նշանակէ պայքարած ըլլալ իր սեփական հայրենիքի անկախութեան համար: Որովհետեւ այն ուժը, որ տարբեր ժողովուրդի մը անկախութեան թշնամին է, չի կրնար հայ ժողովուրդի անկախութեան բարեկամը ըլլալ:

Այս առողջ դատողութենէն մեկնելով՝ Տխրունին դարձաւ Լիբանանի ազատագրութեան համար պայքարող առաջին ռասիստներէն մին: Ան աննահանջօրէն պայքարեցաւ ֆրանսացի գաղութա-

րարներուն դէմ, դատապարտեց անոնց ստրկացումի եւ նուաճողական քաղաքականութիւնը եւ ոչ իսկ անգամ մը իր աչքը թարթեց ֆրանսական սուկներուն առջև: Տխրունին այսօր կը դասուի արաբական երկիրներու անկախութեան համար գոհաբերուած պայծառ անուններու կարգին: Տխրունին, որ իր անձով կը մարմնաւորէր Ս.Գ. Հնչակեան կուսակցութիւնը տակաւին 1925-ական թուականներուն դարձաւ հայրենասիրութեան, ժողովրդասիրութեան եւ աննահանջ պայքարի խորհրդանիշը: Տակաւին այդ թուականներուն՝ Հնչակեան կուսակցութիւնը դարձաւ գաղթաշխարհի հայրենասէր հայութեան հիմնաքարը, հզոր յենարանը, որուն վրայ պիտի բարձրանար անոր ազգային ճակատը:

Տխրունին հայրենասիրութեան անմար ջահ էր. գաղթաշխարհի մէջ հայ քաղաքական մտքի զարգացման նախակարապետը: Այդ պատճառաւ էր, որ ֆրանսական գաղութատիրութիւնը Տխրունին մէջ կը տեսնէր իր ամէնէն ոխերիմ թշնամին: Այդ պատճառաւ էր, որ ֆրանսական գաղութատիրութեան դաւադիր ձեռքը Յունուարի գիշեր մը սողոսկեցաւ եւ դադրեցուց հայրենասիրութեան առաքելին սրտին տրոփը: Տխրունին գիտէր, թէ ինչպիսի՛ ստորնութիւններու ատակ էր գաղութատիրութիւնը:

Ան գոչած էր. «Վատ է ան, որ ճշմարտախօսը լռեցնելու համար գնդակ կ'արձակէ»:

Լռեցին Տխրունին շրթները... Բայց Տխրունին սկսաւ խօսիլ հազարներու շրթներէն: Որովհետեւ կանգուն մնաց անոր մայրը՝ Հնչակեան կուսակցութիւնը: Եւ ով որ ծնունդ էր տուած Տխրունին, կրնար ծնունդ տալ նոր Տխրունիներու: Գաղութատիրութիւնը կրեց ամօթալի պարտութիւն: Քաղաքական ոճրագործութեամբ անոնք խորհեցան սպաննել հայրենասիրութիւնը եւ ցամքեցնել անոր աղբիւրը, որ Հնչակեան կուսակցութիւնն էր: Բայց Տխրունիի գաղափարախօսութեան սերմերը, որոնք ինկած էին բերրի դաշտերու մէջ, զարնանային արեւի առաջին ճառագայթներուն առջև ցցեցին իրենց ծիւրերը, հասակ առին ու ուռճացան եւ ողողեցին հնչակեան

ՍԱՐԳԻՍ ՏԽՐՈՒՆԻ ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆԸ «ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ՄԱՍՈՒԼ» ԹԵՐԹԻՆ ՄԵՋ 13 ՄԱՅԻՍԻ 1925 ՄԵԿ ՀԱՅԱՍՏԱՆ, ՄԵԿ ՀԱՅՈՒԹԻՒՆ

Վերջին տասնեակ մը տարիներու ընթացքին եւ անկէ առաջ, Ռուսահայի եւ Թրքահայի, Արեւելահայի եւ Արեւմտահայի խտրականութենէն, Արեւելեան եւ Արեւմտեան երկու հակադիր օրինակներուն ներքոյ առաջնորդութենէն ծնունդ առնող վնասներն ու անպատեհութիւնները տեսնելէ յետոյ, այս ազգը ոչինչ ունէր ընելիք, բայց եթէ միայն վերջ տալ այս անջատողականութեան եւ քաղաքական երկուութեան՝ ընդունելով Մասիսէն անդին եւ ասդին, աշխարհի ամէն կողմը ապրող հայկական հատուածները՝ որպէս մասնիկները ազգային ամբողջութեան, եւ որդեգրելով ուղի մը, համապատասխան՝ մեր մայր երկրի աշխարհագրական դիրքին ու քաղաքատնտեսական պայմաններուն:

Դժբախտաբար, սակայն, պատմութեան դասերը բաւական չեղան այս ժողովուրդը զգաստացնելուն:

Այնքան դառն փորձերէ, այնքան աղէտներէ ու ողբերգութիւններէ յետոյ, կարծես թէ ոչինչ պատահած լինէր, տակաւին կը շարունակուի այն ճամբան, որ մեր դժբախտութեանց պատճառ հանդիսացաւ եւ որ խորխորատէ խորխորատ առաջնորդեց:

Այսօր, կարելի է անվախօրէն եւ առանց վերապահութեան յայտարարել թէ հայ ազգ գոյութիւն չունի, համանման իտէլի եւ ձգտում, հասարակաց մէկ հայրենիք ունեցող հաւաքականութիւն իմաստով, այլ կան հայանուն իմբաւորումներ՝ զանազան եւ զարմանազան ձգտումներով, տարբեր գաղափարականներով:

Այլապէս, ի՞նչ պատճառ կար ազգային միացեալ ճակատ մը չկազմելու, եթէ ոչ քաղաքական կամ կրօնական այս ու այն աշխարհայեացքի շուրջ, գոնէ մէկ կէտի վրայ, այն է, հայրենիքը:

Դարձեալ, ի՞նչ պատճառ կար չհամագործակցելու եթէ ոչ ամէն ինդրի մէջ, գոնէ ազգային գոյութեան պաշտպանութեան հրամայականին առջև, երբ կարմիր ջարդէն յետոյ ճերմակ ջարդն է որ կը սպառնայ հայութեան վերապրող բեկորներուն, երբ ապագայ հայ ազգը կազմելու կոչուած հայ որբերն ու որբուհիները յաղթանակի աւարներու պէս կը բաժնուին գանազան երկիրներու մէջը, ձուլելու համար իրենց քաղաքակրթութեան կաթսային մէջ...:

Այո՛, եթէ մենք՝ հայերս, հաւաքաբար ազգ մը կը ներկայացնենք, ինչու դարբերէ ի վեր երազուած եւ այսօր մարմին առած անկախ Հայաստանը չդարձնենք մեր հաւաքական գուրգուրանքին

առարկայ եւ ինչո՞ւ մեր բոլոր ոյժերը կեդրոնացնելով չմաքառինք մեր ազգային պատմա-անհատականութեան սպառնացող վտանգաւոր երեւոյթներու դէմ:

Զիրար չխաբենք: Եթէ հայրենիքը, ամէն տարակարծութենէ վեր, չկրնար հայութեան բոլոր զաւակները իրարու միացնող շաղկապ մը ըլլալ, եթէ ան չկրնար մագնիսի դերը կատարել հայկական կեանքի մէջ, դա կը նշանակէ թէ մեր մէջ ապագայնացում եւ այլասերումը ծաւալուն հանգամանք մը առած է:

Եթէ, երէկ՝ Ռուսահայի եւ Թրքահայի տարբերութիւնը կար, հիմա ալ այդ անջատումը գոյութիւն ունենալէ չէ դադրած, թէեւ ուրիշ անուններու տակ՝ գաղութահայ եւ սովիեթահայ, եթէ ներելի է այս բացատրութիւնը գործածել, իբրեւ նորաբանութիւն:

Գաղութահայութեան մէջ թէեւ կայ որոշ թեքում մը դէպի Հայաստան, բայց քիչ չէ թիւը անոնց, որոնք կը ձգտին Հայաստանը խոտելի դարձնելու իր արտասահմանի գաւակներուն: Մասնաւոր իմբաւ մը, որ ծանօթ հակահայաստանեան տրամադրութիւններով, կ'աշխատի հայրենիքէն դուրս պահելու գաղթականութիւնը եւ զայն ծառայեցնելու իբրեւ խարիսի «արտերկրային պետութեան» մը:

Բացի այդ իմբակէն, կայ նաեւ գորշ մտայնութիւն մը, որ նոյնիսկ Տաճկաստանը Հայաստանէն աւելի նախընտրելի կը գտնէ եւ այդ ուղղութեամբ մտքեր պատրաստուելու կը ջանայ:

Այս տխուր երեւոյթներուն ի տես մարդ կը տարուի յիշելու երբեմնի հայկական իրերամերժ նախարարութեանց պատմութիւնը: Անոնցմէ ոմանք կը թեքուէին դէպի Բիւզանդիոն, ուրիշներ դէպի Պարսկաստան, եւ Հայաստան այս հակահոսանքին մէջ կը տարուբերէր:

Նոյնը չէ՞ հիմա, կան որ Արեւմուտք յառած են իրենց աչքերը, առանց խրատուելու պատմութենէն, կան որ Արեւելքի մէջ կը փնտռեն մեր երկրի փրկութիւնը: Առաջինները, նոյնիսկ, Արարատի ստորոտը համախմբուած մէկ ու կէս միլիոն հայութեան բնաջնջումի գնով կ'ուզեն հոն՝ Կովկասի մէջ Արեւմուտքի գերակայութիւնը, անոր միջոցաւ իրենց դիրքերը վերազարակելու յոյսով...:

Ողբալի կացութիւն եւ ցաւալի հոգեբանութիւն մը, որոնց պէտք է հակադրել «մէկ Հայաստան եւ մէկ հայութիւն» նշանաբանը, եթէ ապրիլ կ'ուզենք, որպէս ազգ:

«ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ՄԱՍՈՒԼ» 13 ՄԱՅԻՍԻ 1925 No. 410

ՎԱՐՁՈՒ ԳՐԱՍԵՆՆԵԱԿՆԵՐ 1060 North Allen Avenue Pasadena, CA 91107 Գրասենեակները վերանորոգուած եւ յարմար վարձքերով: Հետաքրքրուողներէն հեռաձայնել՝ (626) 398-0506

ՊԱՂՈՒԹԱՅԻՆ

ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ Ա. ԵՒ Մ. ՅՈՎԱՍԷՓԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԵՆ ՆԵՐՍ

Հաճելի հանդիպում մըն էր ֆրանսահայ տիկ. Արմինէ Գրիգորեանին հետ, որ տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր ամսուան ընթացքին: Արմինէն հայապահպանման վսեմ աշխատանքի գիտակից այն հագուստագիւտ անձնաւորութիւններէն մէկն է, որ նախաձեռնած է նստակեաց խաղերու շարք մը պատրաստելու աշխատանք մը՝ հայկական խաղերու շարք մը: Նման հայկական խաղերու պակասը միշտ ալ զգալի դարձած է հայ ծնողներու մօտ, որոնք նամանաւանդ երբ իրենց առջինեկ գաւազանը կ'ընեն հայերէն համար շուկայ կ'ընեն հայերէն

երրորդ կարգերու աշակերտներուն ներկայացուց Ամանորի յատուկ պատմութիւններ: Նաեւ ընթերցեց իր վերջին հրատարակած գիրքը «Վարդենին եւ Եղեւնին»: Յարատեւութիւն եւ համբերութիւն կը մաղթենք տիկ. Պատիկեանին, ինչպէս նաեւ մեր բոլոր հայկական մանկական գրականութեամբ զբաղող հեղինակներուն, որոնք օժտուած են աննկուն կամքով եւ վճռակամութեամբ փարած են, իրենց վսեմ աշխատանքին: Յովսէփեան վարժարանի Մանկապարտէզէն Լ. կարգի աշակերտ

Արմինէ Գրիգորեան աշակերտներուն կը ներկայացնէ նստակեաց խաղերու շարքը

նով դաստիարակչական խաղեր փնտռելու, դէմ յանդիման կու գան այն իրողութեան, որ չկան բաւարար չափով խաղեր, որոնք հաճելի ժամանց տրամադրելու կողքին՝ ամբողջ ընտանիքին անդամներուն, նաեւ կ'ըլլան դաստիարակչական եւ միեւնոյն ժամանակ կը սատարեն նոր սերունդին հայերէն լեզուն սիրցնելու նպատակին: Տիկ. Արմինէն պատրաստած է հինգ նստակեաց խաղեր, որոնք երեք տարիներու ընթացքին ամբողջացուցած է: Խաղերէն նշենք Տուն Տունիկը, Ագարակը, Բերք եւ Բարիք, Թռչուններ եւ Ծաղկախաղ: Շատ հաճելի էր ներկայ գտնուիլ այդ օրը սրահին մէջ, ուր Գ. կարգէն Ե. կարգի աշակերտները խումբերու բաժնուելով, լրջօրէն կը հետեւէին հեղինակին բացատրութիւններուն կը կիրարկէին բացատրութիւնները, զբօսնելով եւ միեւնոյն ատեն սորվելով նորութիւններ: Նկատելի էր, որ մեր աշակերտներն իսկ զարմացած էին, որ իրենց վարժուած անգլերէնով խաղցուած խաղերուն տարբերակներն ալ կան հայերէն լեզուով: Տիկ. Արմինէ Գրիգորեանին պատրաստած խաղերը կրնաք գտնել հայկական գրախանութիւններէն ներս: Վարձքը կատար Տիկ. Գրիգորեան:

ներուն Ամանորի հանդիսութիւնը տեղի ունեցաւ, Ուրբաթ Դեկտեմբեր 18ին, Մ. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցու նորոգուած սրահին մէջ: Այս տարուան թեման Ամանորի եւ Մ. Ծննդեան տօնակատարութիւններն էին տարբեր երկիրներու եւ ժողովուրդներու մօտ: Մանկապարտէզէն մինչեւ Լ. կարգ, իւրաքանչիւր դասարան ներկայացուց տարբեր երկիր մը, մեզի տրամադրելով հաճելի պահեր եւ փոխադրելով մեզի երազային աշխարհ մը ամբողջ

Շաբ.ը էջ 18

ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ՅԱԲԱՔ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՎԱՅԱԳՆ ՅՈՎՆԱՆԵԱՆԻ

Անցեալ Կիրակի, Յունուարի 10ին, 2010, կէսօրէ ետք ժամը 5ին, Փաստինայի Հ.Բ.Լ.Մ.ի Ալէք Մանուկեան Մշակութային Կեդրոնի «Պոյաճեան» սրահին մէջ տեղի ունեցաւ ժողովրդային հաւաք մը նուիրուած մեծանուն հայրենասէր, շինարար եւ բարերար Վահագն Յովհաննեանի: Սոյն միջոցառումը կազմակերպուած էր Ամերիկայի Հայ Գրողներու Միութեան կողմէ, գործակցութեամբ Լոս Անձելըս Իրաքահայերու Միութեան: Ջեռնարկին բուն նպատակն էր շնորհանդէսով մը հանրութեան ներկայացնել Վահագն Յովհաննեանի անձին ու գործին մասին իր վաղեմի բարեկամ Թորգոմ Փոստաճեանի գրած «Հայաստան Աշխարհի Նորագոյն Շինարարը» գիրքը:

րական ու բարեսիրական կալուածներուն մէջ արձանագրած մեծ նուաճումներուն մասին: Օրուան զլիաւոր բանախօսն էր Ամերիկայի Հայ Գրողներու Միութեան նախագահ Թորգոմ Փոստաճեան: Ան հակիրճ գիծերու մէջ ներկայացուց Վահագն Յովհաննեանի անձն ու գործը, ինչպէս նաեւ վերջերս լոյս տեսած «Հայաստան Աշխարհի Նորագոյն Շինարարը» գիրքը: Իր ելույթին յայտնի եղաւ որ Վահագն Յովհաննեան մեծանուն հայրենասէրը առատաձեռն նուիրատուութիւններով գործնապէս սատարած է Կիւմրիի երկրաշարժի աղիտեալներուն, դպրոցներու վերանորոգութեան աշխատանքներուն: Կառուցած է 320 բնակարաններէ բաղկացած «Վահագնի» արդիական թաղամասը: Շուտով կը ծրագրէ գործադրել 4200 տուններու շինութեան գործին: Թորգոմ Փոստաճեան առանձնապէս անդրադարձաւ նաեւ իր հրատարակած «Հայաստան աշխարհի Նորագոյն Շինարարը» գիրքին, որ ձեւով մը կենսագրութիւնն է մեծանուն բարերար Վահագն Յովհաննեանին:

Գործադրուեցան զեղարուեստական պատշաճ յայտագիր մը, մասնակցութեամբ շնորհալի երգչուհի Անահիտ Ներսիսեանի եւ դաշ-

Շաբ.ը էջ 18

Valentines Day Dinner Dance
Մասնակցութեամբ սիրուած երգիչ
ՍԱՄՈՒԷԼ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ
Տեղի կ'ունենայ
Շաբաթ, Փետրուար 13, 2010
երեկոյեան ժամը 8:30էն սկսեալ
Յ.Գ.Բ.Մ.ի «Կարօ Սողանալեան» սրահին ներս
1060 North Allen Avenue, Pasadena
Յաւելեալ մանրամասնութեանց
համար հեռաձայնել
(626) 398-0506 թիւին
Մուտքի ցուր \$35

Massis Weekly

Volume 30, No. 01

Saturday, JANUARY 23, 2010

Opposition Editor Nikol Pashinian Sentenced to 7 Years Imprisonment

YEREVAN -- Nikol Pashinian, a prominent opposition figure and newspaper editor, was sentenced on Tuesday to seven years in prison on trumped-up charges stemming from the 2008 post-election unrest in Yerevan.

The ruling, strongly condemned by the main opposition Armenian National Congress (HAK), disqualified Pashinian from a general amnesty declared by the Armenian authorities in June. The amnesty led to the release of dozens of other opposition members arrested following the deadly clashes between security forces and opposition protesters demanding a re-run of the February 2008 presidential election.

A Yerevan court found Pashinian guilty of organizing the "mass riots" but cleared him of assaulting a police officer during another opposition demonstration staged in October 2007.

State prosecutors demanded last month prison sentences of six and two years respectively for these alleged crimes. The court ruling means that the outspoken editor of the "Haykakan Zhamanak" daily received an even tougher punishment for the riot charge.

"Experience shows that courts usually pass sentences that are shorter, by at least one year, than the ones demanded by prosecutors," one of his lawyers, Lusine Sahakian, told RFE/

opposition supporters assaulted by riot police

RL. "The opposite has happened in this case."

"We certainly did not expect acquittal from the court because just verdicts have not been handed down in Armenia for a long time," she said.

Pashinian seemed undaunted by the verdict, making a victory sign and waving to his supporters after Mnatsakan Martirosian, the judge presiding over the trial, read it out in the courtroom. "I am not so naïve as to think that any court in the Republic of Armenia can hand down an acquitting ruling on this political case," he said in the court on December 26. "I accept an acquitting ruling not from the court but Armenia's citizens and people."

The HAK swiftly denounced the ruling as illegal and politically motivated and said Armenia's current leaders will eventually be held accountable for it. "Judges, investigators and pros-

Continued on page 2

Turkey Calls Armenian Constitutional Court Ruling 'Unacceptable'

ANKARA, YEREVAN -- Armenia and Turkey accused each other on Wednesday of breaching key terms of their landmark agreements, in an intensifying row over the implications of an Armenian Constitutional Court ruling on the deal.

The foreign ministers of the two countries had what appeared to be a tense phone conversation that further dimmed prospects for the normalization of Turkish-Armenian relations.

Turkish Prime Minister Recep Tayyip Erdogan said Yerevan will seriously harm the normalization process unless it "corrects" the Armenian court's interpretation of the two Turkish-Armenian protocols that were signed in October. "We have never taken the protocol to our Constitutional Court," Reuters quoted him as telling a news conference during a visit to Saudi Arabia. "We took it directly to our parliament, without making changes. We didn't employ a mediator on the text. We didn't carry out any read-between-the-lines operations. This is a proof of our sincerity. Armenia has tried to change the text."

According to the Anatolia news agency, Erdogan also made clear that Ankara will continue to link the parliamentary ratification and implementation of the protocols with a resolution of the Nagorno-Karabakh conflict acceptable to Azerbaijan.

The Turkish Foreign Ministry officially rejected the formal ruling handed down on January 12 by the Armenian Constitutional Court approving the protocols signed by the two countries on establishing and develop-

ing formal diplomatic relations.

In a brief statement posted on January 18 on its website, the ministry states that the Armenian ruling "contains preconditions and restrictive provisions which impair the letter and spirit of the protocols. The said decision undermines the very reason for negotiating these protocols as well as their fundamental objective."

The Armenian Constitutional Court ruling found the two protocols, signed in Geneva on October 12 by the Armenian and Turkish foreign ministers, to be "in conformity with the Constitution of the Republic of Armenia."

That statement was preceded by several pages of explanation, summarizing the text of the two protocols and their significance and implications in international law.

Two aspects of that argumentation may be unacceptable to Turkey.

First, paragraph 4 of the preceding argumentation concludes that the mutual obligations undertaken by the two countries "are, under the principles of international law, exclusively of a bilateral nature, and cannot concern, or by various references be attributed to, any third party or the relations with such third party of the signatories of the protocols."

That formulation has been construed in Yerevan as a rejection of the argument, repeatedly adduced in recent months by Turkish Prime Minister Recep Tayyip Erdogan, that ratification of the protocols by the Turkish parliament must be contingent on con-

Continued on page 2

Conference Held to Mark 20th Anniversary of Armenian Pogroms in Baku

YEREVAN -- A scientific conference on the occasion of the 20th anniversary of Armenian pogroms in Baku, Azerbaijan, was held at the Armenian National Academy of Sciences in Yerevan on January 19. A documentary entitled "Baku. January, 1990: nothing but genocide" was shown during the conference.

The author, journalist Marina Grigoryan said that the aim of the documentary is not sowing hatred, but telling the truth about the Armenian pogroms in Baku in January 1990. "This is the first documentary of the series entitled 'Nothing but genocide,'" Grigoryan said. The 40-minute documentary was created by the Public Relations and Information Center, RA Presidential Administration.

The documentary contains Armenian and Russian residents' stories, quotes from the reports by central Soviet newspapers and western media outlets, telling about the brutal and horrific murders committed for ethnic

and religious reasons.

The viewer can first see pictures of modern-day Baku, with an off-screen commentary telling that the citizens of modern-day Azerbaijan do not want to remember the native Armenians that played a crucial role in the country's socio-economic development and were then forcibly displaced from their homes. "Few can imagine today that blood was streaming down the streets 20 years ago, and brutal murders were being committed," the commentary says.

Continued on page 4

Yerevan Again Criticized By Human Rights Watch

NEW YORK -- The Armenian authorities have still not properly investigated fraud reported during the February 2008 presidential election and the deadly suppression of ensuing opposition protests, Human Rights Watch said on Wednesday.

The New York-based group also criticized the authorities' broader human rights record, saying that they continue to tolerate abuse in police custody and restrict civil liberties. The criticism was contained in its annual World Report that scrutinizes human rights conditions in over 90 countries and territories worldwide.

"The Armenian authorities have yet to ensure meaningful investigations into excessive use of police force during March 2008 clashes with opposition supporters protesting alleged fraud in the previous month's presidential election, and address related allegations of abuse in police custody," reads the report. "A number of opposition supporters reportedly remain imprisoned in connection with the March 2008 events."

HRW has already criticized the Armenian government's response to the post-election protests, that left eight civilians and two security personnel dead, before. "Officials claimed to have opened 200 internal inquiries into police conduct, but only four police officers have been charged in two separate cases for excessive use of force," it said on Wednesday.

"More than 50 civilians were prosecuted in relation to the March violence, with some sentenced to lengthy prison terms. Although a June 19, 2009 presidential pardon released many, local human rights groups maintain that 17 opposition supporters remain imprisoned on politically motivated charges," added the respected watchdog.

The HRW report notes that many of more than 100 opposition supporters arrested in the crackdown claimed to have been ill-treated in custody. Local and international watchdogs have long regarded police brutality as one of the most frequent forms of human rights violation in Armenia.

Turkish Contributor Dismissed for Denying Armenian Genocide

A Turkish contributor to one of the Dutch news websites was dismissed for denying the Armenian Genocide and not apologizing, reported the Turkish *Hurriyet* newspaper.

Armand Sag, the Turkish contributor to the Dutch *De Dagelijksestandaard* news website wrote an article entitled "Turks never committed Armenian genocide." Sag said that the article evoked numerous responses from Armenians, who called to the editor. The editor demanded that he offer apologies to Armenians. After the Turkish journalist refused, he was dismissed. Sag says he was aware of the Armenian Diaspora's influence, but he did not expect it to be so serious. "Twelve thousand Armenians and but 450,000 Turks are living in Holland. I am sorry, but the Turkish community did not give me sufficient support and I remained alone," Sag said with regret.

US, Armenia Main Enemies of Turkey

According to a survey held by the Center for Research on European Communities at the University of Ankara, Turkey's main enemy is the United States, Armenia comes next. 37.5 per cent of respondents consider the United States as the enemy, 10.9 per cent - Armenia, 10.6 per cent - Israel, 6.1 per cent - Greece, 5.1 per cent - France.

29.9 per cent of respondents named among Turkey's friends Azerbaijan and 15.7 per cent - Turkish Republic of Northern Cyprus.

69.7 per cent of respondents are for the ratification of the Armenian-Turkish Protocols by the Turkish Parliament. But they expressed some reservations: for example, 35 per cent - in case of "withdrawal of Armenians from the territories of Azerbaijan", 28.6 per cent - in case if Armenians refuse from the international recognition of the Armenian Genocide, and only 6.1 per cent agree with the ratification, without preconditions.

The survey was held between October 31 and December 31, 2009 in nine provinces of Turkey, Ankara and Istanbul. Students, public figures, intellectuals were among 1,032 respondents, AbHaber reported.

The Majority of UK Members of Parliament From Scotland and Northern Ireland Have Recognized the Genocide

These developments, which will increase the moral pressure on Prime Minister Gordon Brown, took place this week after lobbying from Armenia Solidarity, a Welsh-based organisation supported by Nor Serount Cultural Association. Dr Bob Spink kindly acceded to our request in December for a motion in the UK parliament on the Holocaust, which included this part: "This House...condemns unreservedly denial and denigration of the memory of the Holocaust, as well as of the 1915 Genocide of Armenians and Assyrians in Turkey, and the politics of hatred and division which led to these events".

Of the 59 Scottish MPs in the UK parliament, 37 have recognised the genocide, 13 have not, and the remaining 8 are not allowed to sign, being part of the Labour Government.

Of the 18 elected Northern Irish MPs, the 6 Sinn Fein Members do not take their seats. Of the remaining twelve, eleven of them have signed.

These follow the example of MPs from Wales, the majority of which have recognised the Genocide in 2006 and 2007. We are close to persuading the majority of all eligible MPs in the UK parliament to sign. UK Armenians are encouraged to write to their MPs asking them to the current Early Day Motion, number 287.

Turkey Calls Armenian Constitutional Court Ruling 'Unacceptable'

Continued from page 1

cessions by Armenia in the Karabakh peace process, specifically, the withdrawal of Armenian forces from seven districts of Azerbaijan they currently control.

Second, as veteran commentator David Petrosian pointed out on January 18, paragraph 5 of the Armenian Constitutional Court argumentation affirms that the protocols "cannot be interpreted...in a way that would contradict the provisions of the preamble to the Republic of Armenia constitution and the requirements of Paragraph 11 of the [1990] Declaration of Independence of Armenia." That paragraph reads: "The Republic of Armenia is for the international recognition of the Armenian genocide of 1915 committed in

Ottoman Turkey and Western Armenia."

The second of the two protocols signed in Geneva stipulates that the two sides agree to "implement a dialogue on the historical dimension with the aim to restore mutual confidence between the two nations, including an impartial scientific examination of the historical records and archives to define existing problems and formulate recommendations." It does not specifically mention the massacres of 1915.

The Turkish Foreign Ministry statement reaffirms Ankara's "adherence to the primary provisions" of the protocols, and makes clear that it expects the same from Armenia. The protocols do not, however, differentiate between "primary" and "secondary" provisions.

Armenia-Turkey: Who Will Blink First?

Over three months have now elapsed since the signing in Geneva on October 10 of two protocols on establishing and developing "good neighborly" diplomatic relations between Armenia and Turkey. But the prospects that either parliament will ratify those protocols in the near future remain slim.

The major obstacle to ratification is Ankara's insistence on linking the normalization of relations with Armenia to concessions by Yerevan in the Karabakh peace process, specifically, the withdrawal of Armenian forces from districts of Azerbaijani contiguous to Nagorno-Karabakh. The text of the two protocols does not, however, contain any reference either to Nagorno-Karabakh or to Azerbaijan.

Armenian President Serzh Sarkisian, who first argued the case for establishing relations with Turkey in an editorial published in the "Washington Post" three years ago, has warned periodically since October that Armenia may annul the protocols if the Turkish parliament fails to endorse them within a "reasonable timeframe." Sarkisian did not, however, set a specific deadline.

In a January 17 interview with RFE/RL's Armenian Service, Foreign Minister Eduard Nalbandian too warned that Turkey risks reversing the progress achieved to date if it continues to peg ratification to concessions by Armenia over Nagorno-Karabakh. He stressed that neither the Armenian nor the Turkish side set any preconditions when they embarked in 2008 on the Swiss-mediated talks that resulted in the formulation of the two protocols. "Had there been preconditions, we would not have started this process and reached agreements in the first place," Nalbandian told RFE/RL. "If one of the parties is creating artificial obstacles, dragging things out, that means it is assuming responsibility for the failure of this process," he added.

Meeting in Moscow last week with his Turkish counterpart Recep Tayyip Erdogan, Russian Prime Minister Vladimir Putin said he considers Turkey's linkage "in one package" of relations with Armenia and resolving the Karabakh conflict unrealistic and "not the right approach." "It is difficult to solve either of these problems separately in the first place, and if one tries to tackle them in a single package, then the prospects for resolving them

will automatically become quite remote," Putin reasoned on January 13.

Russian Foreign Minister Sergei Lavrov repeated that argument in Yerevan the following day, telling journalists at a joint press conference with Nalbandian that "in my view, to try and artificially link those two issues is not correct."

Erdogan, however, is quoted as having told journalists on his return flight to Ankara that the "Turkish-Armenian issue will find a solution only after "the occupation of Nagorno-Karabakh ends." "If Armenia has good intentions, let it prove them by starting the liberation of the districts surrounding Nagorno-Karabakh," Erdogan added.

Turkish Foreign Minister Ahmed Davutoglu by contrast has been less explicit and less categorical, speaking only of the "need for some progress in the [Karabakh] peace talks" before the two protocols can be ratified.

Erdogan's obduracy raises the question whether Turkey was acting in good faith when it signed the protocols. Certainly the Turkish government must have anticipated the outraged accusations from Baku that it had acted in a way that "directly contravened Azerbaijan's national interests and cast a shadow on the fraternal relations between the two countries."

Yerevan-based analyst Richard Giragosian told the Armenian daily "Hayots Ashkhar" last November that contrary to its leaders' statements, Turkey does not expect the signing of an Armenian-Azerbaijani agreement on Nagorno-Karabakh soon. "Turkey is not that frank in its demands related to Karabakh.... This is a test of sorts in which the Turkish side is trying to determine the extent of Armenia's readiness to make concessions."

In other words, each side appears to be waiting for the other to blink first.

Nalbandian on January 17 offered little hope for progress with regard to a settlement of the Karabakh conflict. He said recent statements by Azerbaijani leaders, including President Ilham Aliyev's renewed implicit threat to restore Baku's control over the breakaway Nagorno-Karabakh Republic by force, show that Baku "is not prepared for mutual concessions in 2010." Parliamentary elections are due in Azerbaijan in the late fall of this year.

Pashinian Sentenced to 7 Years Imprisonment

Continued from page 1

ecutors must realize that they too will not be forgiven because they are butchers executing orders," said Levon Zurabian, a leader of the opposition alliance. "We know that Serzh Sarkisian personally decided this verdict."

"The court carried out an explicit order," charged Stepan Demirchian, another HAK leader. "That is, they want to keep Nikol Pashinian in prison at any cost."

The opposition leaders spoke to RFE/RL outside the court building where about a hundred opposition supporters gathered in a show of solidarity with Pashinian. They greeted the

verdict with "Shame!" and "Serzhik murderer!" chants. They traded insults and briefly scuffled with riot police guarding the court building.

Pashinian, 34, was one of the most popular and passionate speakers at the anti-government protests staged by the HAK's top leader, Levon Ter-Petrosian, following the 2008 presidential ballot. He took the center stage in the campaign on March 1, 2008 when thousands of opposition supporters barricaded themselves in central Yerevan hours after the break-up of Ter-Petrosian's non-stop rallies in the city's Liberty Square which resulted in the death of ten people and more than 200 others wounded.

Analyst Richard Giragosian:

“Armenia Looks at the Diaspora With Misunderstanding and Sometimes Scepticism”

By Hrant Katarikyan
hetq.am

Below is the first of a two part interview with Richard Giragosian, Director of the Armenian Center for National and International Studies, based in Yerevan.

Mr. Giragosian speaks about Armenia-Diaspora relations, growing up in the AYF, the current political situation in Armenia, his hopes for the future, and, of course, the Protocols.

During the 70 years of Soviet Armenia there were little if any substantive relations between the Diaspora and Armenia. Have you seen a qualitative change since independence; especially in terms of bridge building between these two realities?

What's most interesting is we see a significant change in form in terms of outreach with the diaspora in comparison with the Soviet period. But we see an interesting similarity and very little change in terms of substance. In other words, during the Soviet period whether it was the Soviet Armenian government or the central authorities in Moscow, the diaspora was looked at with apprehension. Misunderstanding but also there was a constructive effort in terms of the Soviet system in literature, culture, art, in terms of approaching the diaspora, to almost disseminate propaganda. We see a similar situation here, where the diaspora is looked at with misunderstanding, and sometimes scepticism. But we do see that the form has changed.

None of the Armenian governments since independence has done enough to either mobilize or harness the potential of the diaspora. But on the diaspora side there was an interesting change. In the 90's there was the initial honeymoon period, where the diaspora, in the beginning was very active in Armenia, driven by two general trends. One was the eruption of the Karabakh issue and the war and the diaspora mobilization in terms of support for Karabakh self-determination and to support early independence of Armenia. But that honeymoon wore off. Because if we look at the trajectory of business investment of the diaspora in Armenia, most has pulled out or been expropriated, stolen if you will. In other words the system of corruption that has plagued Armenia since independence has also been a serious barrier to harnessing diaspora potential but also has surfaced as an obstacle for the diaspora to find its feet in Armenia and in this economy.

Let me quote you something that was stated by the RoA Ministry of Diaspora Affairs Hranush Hakobyan during a fact-finding visit she made to the diaspora on the eve of the recent tour made by President Serzh Sarkisian to various worldwide Armenian communities after signing in Armenian-Turkish Protocols. She stated, "...The government of Armenia was attempting to forge a free and open society where social justice and human rights would reign." Should we believe in her sincerity?

The only reason I would cast a

cynical view on such sloganeering is rooted in the reality of today's Armenia. And not only because of March 1, 2008 and the post-election crisis that led to the tragic death of ten people and over 200 injured, but in terms of the closed nature of Armenia today.

Closed borders have also closed minds within Armenia. In terms of a very closed and very corrupt political and economic system. And that's why even the words of the Prime Minister, let alone the Diaspora Minister, in terms of the need to battle the oligarchs, to battle corruption, and institute real reform...the words are good but they're not enough. We have seen a contradiction between action and promises; between policies and promises.

Following up, I want to raise two watershed events in recent RoA history; March 1, 2008 and the Protocols. Regarding the reaction of the diaspora to these two milestone events, we see dissimilarity. In response to March 1, we didn't see the gut, emotional outpouring of opposition that we saw from the diaspora towards the Protocols. Why is it that developments in the RoA, on the magnitude of March 1st, haven't engendered the same emotional response as say the Protocols? Is it, as many have pointed out, that diaspora Armenians just don't regard the RoA as their "historic homeland" or the presently constituted Armenia national state?

I believe that there are two fundamental explanations. The first, in a very broad sense in a very natural reflection of history, and history of the diaspora and not just of Armenia, we see that the large majority of the diaspora has little if any direct connection to the current RoA as a successor to the Soviet Armenian republic. In other words, the majority of the diaspora, like myself, have our family roots from Turkish Armenia. And having much stronger emotional affiliation with Van, Kars or Kharpert and our relation with Gyumri, Yerevan or Vanadzor is more abstract. Now, that's a general development. However, since the onset of independence, Armenia has been at various times able to emerge as the center of gravity for the diaspora. But only in times of peril or threat – whether it's the Karabakh war, whether it's the continued threat from Azerbaijan or whether it's the earthquake. In other words, the connection between today's Armenia and the majority in the diaspora has been limited

to crisis-driven activity. Hence, the Protocols in terms of, hey, wait a minute – the Armenian government which was not freely and fairly elected is assuming the responsibility to negotiate on behalf of our lineage and legacy from the Armenian Genocide. It's not only an inherent threat to our identity and interests. And I think this explains a lot of the backlash.

That's natural. But I don't agree with it however because in many ways I think that for the diaspora to evolve, and not just Armenia to evolve, the connection must be based on a more modern currency – democracy, human rights, economic development, as well as the Genocide. And until now we see an incomplete picture. Part of it is also in the psychology of the diaspora, where in terms of Armenia under threat, has promoted a perception that any criticism of the Armenian government, no matter who they were, no matter how authoritarian, was helping the enemy and weakening Armenia within the international community. There is merit to the argument. However, I think that this has only fostered complacency in terms of a lack of human rights, a deficit of democracy and socio-economic injustice. In other words, that kind of blind support for the Armenian governments has only lead to a bigger question – what kind of Armenia is this country becoming? Not the kind of Armenia that the diaspora envisions, or the Armenian population either wants or deserves.

I think this is a challenge for the diaspora and, as a diasporan living here, I call them to tackle. The intensity in terms of the Protocols is a good thing, greater activity and interest, but at the same time the diaspora should understand that the reaction of the people in Armenia is one of scepticism and almost hypocrisy. Here in Armenia many ask – where was the reaction of the diaspora to the death of innocent Armenians on March 1, 2008? To be honest this scepticism is fostered by some in the diaspora who, when they come to Yerevan and stay at the Marriott Hotel, are completely happy to be able to gaze at Mt. Ararat from their hotel room, and all they want in return is a photo taken with the president or a minister, rather than demanding conditionality and real progress in democracy and economic development. The diaspora faces the challenge that it has to demand more conditionality, strings should be attached to philanthropy and engagement, but the Armenian government must be also forced to be more accountable to the diaspora. It's a two-way street.

Do you believe that there are those on both sides of the equation, diaspora and RoA, who are willing and capable of walking down this "two-way street"? Can the diaspora ever get its act together in terms of organization? The "Knights of Vartan" signed off on the Protocols. Is that the level we've reached, where a fraternal organization is regarded as a representative of the people on such a crucial matter?

To be fair, I think the diaspora has usually been a very dynamic and

state of flux embryonic tent where all stripes, all colors, all persuasions are reflected on different levels and strata in the diaspora. It's always going to be like that. It's never going to be as a monolith as the Turks think it is or as the Israelis try to portray,

But, for the Armenian side, I think that's OK because the real future course in an optimistic sense, if it works, is that Armenia will lead and the diaspora will follow, rather than vice-versa. In terms of foreign policy, I think that over the past ten years we have seen a lot of the initiative in foreign policy coming from outside Armenia, from the diaspora, and the Armenian foreign ministries reacting. I think that is changing now. I think that the initiative is being regained in Yerevan, most visibly by the visit of the Turkish President. Whether we agree or not isn't the issue. The point being that the diaspora must understand that it faces a new challenge – of taking a back seat to RoA initiatives. This may trigger a positive reaction where the diaspora tries to hold the RoA government more accountable for the first time.

But, if we look at the Protocol issue, a lot of the negative reaction has seemed to dissipate. It's latent, still simmering, but it's not as vocal. Thus, with a lack of diaspora presence on the ground in Armenia, either in numbers or in terms of power, we see that the negative reaction to the Protocols, even with the ARF leaving the coalition, is still less than many expected and less than what the Armenian government expected.

So, in terms of charting a new course for the diaspora, perhaps the diaspora will only play a secondary role and its potential will remain largely untapped until the day that segments of the diaspora are actively living on the ground here in Armenia and sharing the daily life of the average citizen. This, despite the few exceptions of diasporans living here and diaspora organizations involved on the ground. But I don't think that this is necessarily bad because the future of Armenia, in terms of democracy or nation-building is within the boundaries of Armenia, and is not dependent as much on the Armenian community in Glendale, Lyon or Buenos Aires.

Let's take a more objective look at what we like to call the "diaspora" or Armenians in the dispersion. Given the existence of an independent Armenian state, can we continue to speak of Armenians living an exiled existence? Those who regard themselves as being dispossessed, cut off from Armenian communal existence, due to the 1915 Genocide, have the option of resettling in the RoA, that little piece of the Armenian homeland where, for better or worse, Armenian national life perseveres.

When diaspora Armenians don't even return to Armenia, in their quest for reintegration into an Armenian communal existence, can their demands for lands across the border in present Turkey be taken seriously?

Continued on page 4

2010 Economic Recovery Outlook Krikorian Business Life Forum Focuses on Economic Recovery

Artur Avanesov

GLENDALE -- The near 300 attendees started to flow in prior to 7:00 a.m., anxious to make contacts and entry into the Economic Recovery Forum with a focus on "Access to Capital & Creating Jobs". The forum sponsored by Krikorian's Business Life Magazine and hosted by Woodbury University, along with corporate sponsors and economic partners certainly hit a hot topic for information. As many look to recover this year from the crippling hit they took in 2008 and 2009, their first order is finding capital to aid their rebuilding efforts, which will result in creating jobs.

They came from Ontario, Orange County, throughout the Twin Valleys of San Fernando and San Gabriel, linked by Burbank, Glendale, and Pasadena. There were small business owners, consultants, contractors, commercial investment brokers, redevelopment agencies, manufacturing, architects, housing, banks, credit unions, attorneys, property management, realtors and many more sac's. They were representing the many ethnic and minority businesses throughout the area, showing the diversity and need for recovery for all; be they African Americans, Asians, Armenians, Latinos or any of the emerging markets.

The overflow attendance enjoyed

the networking opportunities prior to and after the presentations. The lobby of the Woodbury University-Fletcher Jones Auditorium had exhibits and representatives representations of the numerous partners. An opportunity was presented for attendees to talk directly to those that can make a difference in accessing capital and those creating jobs. The message was shown on KNX News Radio that interviewed and featured on Charters 68. Also, John Krikorian, Publisher, Business Life Magazine, was interviewed on Pasadena's KPAS.

The Economic Recovery Forum with a focus on "Access to Capital & Creating Jobs" featured: Don E. St. Claire, Ed.D, Vice President, Woodbury University who introduced Alberto G. Alvarado, District Director, U.S Small Business Administration and Larry Zarian, Moderator, California Transportation Commission, former Glendale Mayor, TV Host, introduced Jennifer Grutzius, Chief of Staff, Governor's California Recovery Task Force. Panelists included: Paul Audley, President, FilmL.A. Inc, Christopher Burner, Chief Project Officer, Metro Gold Line, Josie Marquez, Executive Director, Los Angeles County Workforce Investment Board and Cathy Martin, Project Director, Healthcare Workforce Coalition.

20th Anniversary of Armenian Pogroms

Continued from page 1

The authors state that after 5:00 p.m. on January 13, 1990, about 50,000 brutalized Azeris, with Armenian residents' addresses at their disposal, were ready to go to murder, plunder and rape. The documentary contains numerous quotes of the Soviet and western press, which prove that horrific murders were committed in Baku January 13 to 19, with Armenians' dead bodies shown.

Director of the Institute Museum of the Armenian Genocide Hayk Demoyan pointed out that the Armenian people's genetic memory made them draw parallels with the tragic events in the Ottoman Turkey in 1915.

The authors paid great attention to the background to the Armenian

pogroms, namely, the bloody Armenian pogroms in Baku in 1905-1906, 1918, and in Sumgait and Kirovabad in 1988.

The documentary informs the viewer that over the last 20 years Azerbaijan has been pursuing a policy of lie about the events in Baku in January 1990. The State Television of Azerbaijan shows the world the so-called "Shahids' lane", the burial place of the thugs killed by the Soviet troops introduced into the city to prevent further brutal murders of Armenians.

The documentary end with pictures of the Memorial to the victims of the Armenian Genocide, "Tsitsernakaberd", and the authors express hope for a Nuremberg trial of the masterminds behind and participants in the Armenian pogroms, who have so far remained unpunished.

Babajanyan Retrospective Presents Renowned Composer/Pianist Artur Avanesov in Los Angeles Debut

LOS ANGELES -- On January 24th at Zipper Hall, Dilijan Chamber Music Series presents a concert dedicated entirely to the music of Arno Babajanyan, "Armenian Bernstein". It features the brilliant composer's wide-ranging styles, from Soviet-Romantic through 12-tone compositions and popular songs. The distinguished performers are violinists Roger Wilkie and Movses Pogossian, violist Kate Vincent, cellist Ronald Leonard, soprano Maria Abajan (Germany), and pianist/composer Artur Avanesov (Armenia), who is this month's Artist-in-Residence of the Lark Musical Society. Prolific composer widely performed internationally, Mr. Avanesov is also in demand as a collaborative pianist, and is one of the founders of the Ensemble Laboratorium of the Lucerne Festival Academy, under the direction of Pierre Boulez.

Highlights of Dilijan Series' 5th season include three world premieres commissioned by the Series, and appearances by distinguished musicians such as violinists Guillaume Sutre and Roger Wilkie, violist Paul Coletti, cellists Antonio Lysy and Ronald Leonard, pianists Robert Merfeld and Eric Stumacher, and singer Juliana Gondek, among others.

In the remaining programs of the season, the March program brings back the critically acclaimed Apple Hill Chamber Players, and presents a World Premiere by A. Zohrabian, quartets by F. Schubert and A. Hovhanness, and E. Chausson's masterpiece, Concerto for violin, piano, and string quartet, with pianist Gavin Martin and violinist Movses Pogossian. The final concert in April, in commemoration of the Armenian Genocide, marks the debut of the conductorless string orchestra of UCLA faculty and students in Beethoven's Grosse Fugue and music by Komitas/Aslamazyan, closing the season by the rendition of J.S. Bach's Goldberg Variations in a transcription for string trio.

Founded in 2005 by members of the Glendale, California-based Lark Musical Society, the Dilijan Series is

Maria Abajan

Artur Avanesov

dedicated to promoting Armenian chamber music, as well as showcasing masterpieces of Western classical music. It is financed primarily by individual contributions. Tickets are available by calling (818) 572-5438, at the door, or online at <http://dilijan.larkmusicalsociety.com/tickets.php>. Please consider making a tax-deductible contribution to the Dilijan Chamber Music Series online at <http://dilijan.larkmusicalsociety.com/support.php>

Analyst Richard Giragosian

Continued from page 3

From a very more realistic, or cynical view, we are not the Palestinians; we don't have the demographics in Western Armenia and that makes our territorial claims that much weaker. And the separation mentally within the diaspora between what was Soviet Armenia, the Russian speaking Armenians, the eastern-Armenian speaking Armenians, and us, is not only a negative development but it's also leading the diaspora nowhere. In other words, the real key to healthier progress in the diaspora is to focus more on the statehood of Armenia, because we have two things -- the Armenian nation, which includes the diaspora, and the Armenian state. They are two very different things. And up till now, we see almost a contradiction between the Armenian nation and the Armenian state.

But the quality of the Armenian

state is so poor that here in Armenia we need the diaspora more than ever in terms of reversing the negative direction in which we are going -demographically, economically or politically. At the same time, the institutions that were built in the diaspora were built to sustain it until regaining independence. But now that independence has been regained, even though it's on a smaller portion of the historic homeland, what are we waiting for? What is the diaspora waiting for?

What I am saying is that not all from the diaspora have to move back; but some have to. In other words, the contradiction between every April 24th in the diaspora and the daily life of most diasporans compared to the absence of the diasporan presence here is so great that it begins to question the mission and the mandate of the diasporan organizations and institutions.

(To be continued)

ԳՐԱԿԱՆ

ՏԱԳՆԱՊՆԵՐԸ ՍՓԻՒՌՔԱՅԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ ԱԼՔԵՐՈՒՄ

ՍՈՒՐԷՆ ԴԱՆԻԷԼԵԱՆ

Սփիւռքահայ գրականութիւնը ձեւաւորման առաջին իսկ շրջանից հանդէս է եկել իբրև ցաւի արտայայտութիւն: Երկրագնդի զանազան միջօրէականներում տազանայները նրա մշտատեւ ուղեկիցն են եւ դարձել են դիմորոշ յատկանիշ՝ դրսեւորելով ամենատարբեր ուղիներն: **Արամ Սեփեթեանի՝ 2009 թ. Պէյրութում լոյս տեսած «Բանաստեղծութիւնը Տազանայի Ընդմէջէն»** գիրքը 75-ամեայ լիբանանահայ արձակագրի ու իմբազրի, այսօրուայ մեր յոբելարի գրեթէ չլիտար տարիների խոհերի ու դիտարկումների ընդհանրական հաւաքածոն է:

Չորս ամփոփ գլուխներից բաղկացած այս գրքում հեղինակը փորձում է բացայայտել այն մտահոգութիւնները, որոնք գեղարուեստական արձագանգ են գտել Սփիւռքի գրական կալուածում: Ընդ որում, տարբեր գրամշակութային միջավայրերում դրանք տարբեր հնչողութիւն են ստացել: Հեղինակը՝ իր իսկ բնորոշումով «ամբողջական պատկերի չլաւակնող» այս գրքում հայեացք է նետում Լիբանանի, Միջերկրականի եւ Վոսփորի ափերին արմատ նետած սփիւռքահայ սերունդների կեանքին:

Ակունքների ակունքը, ի հարկէ, վահան թէքէեանն է՝ իր թողած յետագծով, իր տազանայներով, իր հզօր ազդեցութեամբ: Պատահական չէ, որ թէքէեանապաշտ Ա. Սեփեթեանը այս գլխում առանձին գլուխ է նուիրել ուսուցչին՝ Գ. Վարուժանի եւ Ե. Չարենցի կողքին: Ա. Սեփեթեանի արդար տպաւորութեամբ՝ վահան թէքէեանն է շարունակում գլխաւորել սփիւռքահայ բանաստեղծութեան տազանայների երթը: Անտեսելու չէ, որ հենց ինքն է հրատարակել բանաստեղծի մահուան 50 ամեակի առթիւ «Յիսուն քերթուած» գոլտրիկ գրքոյկը:

Վ. թէքէեանը առաջինն է խիտմ գրականութեան տազանայի կոչնակները Սփիւռքի մէջ: Եւ իրօք. մայրիների երկրում 1958 թ.ից մինչեւ 90-ականները ընդհատ-ընդհատ բորբոքող քաղաքացիական կռիւները դիտելով իբրև համազգային տազնայ՝ Ա. Սեփեթեանը փորձել է ուրուագծել

արդէն Մուշեղ Իշխանի, Չարեհ Մելքոնեանի, Երուանդ Պարսումեանի, Լեւոն Վարդանի, Պէպօ Սիմոնեանի, Գառնիկ Աղդարեանի, Գրիգոր Պըլտեանի, Սարգիս Կիրակոսեանի եւ այլոց ստեղծագործութիւնների մէջ այդ տազնայի բովանդակութիւնը՝ ազգայինի հետ համադրումի ճանապարհով: Դա նորարարական մօտեցման վկայութիւն է, որը լրումի է բերում ցաւի համարմարդկային ընկալումը հայի մօտ եւ գալիս է Վ. թէքէեանից:

Նկատենք, որ այդ պատերազմի սարսափները պատճառ դարձան նախկին կենսունակ գաղութից հայ հոծ զանգուածների տեղաշարժերին, իսկ հետեւանքները հաւասարակաւ իրենց վրայ կրեցին նաեւ այդ երկրում ապաստան գտած հայերը, որոնց համար հիւրընկալ, «հայրենամերձ» այս երկիրը երկրորդ Հայաստան էր: Ծաւալուող քաղաքական խմորումները առատ նիւթ տուեցին լիբանանահայ գրականութեանը՝ հապէս փոխելով նրա ազգային նախկին դիմագծերը, դարձնելով այն յարաճուն պայքարի մէջ թրծուող գրական ամբիտն, որն ի վերջոյ ուղղուելու էր ազգային ճանաչողութեան նոր սահմանին:

Շատերի համար բանաստեղծական գործըքը համընկաւ «օտարի» ցաւի սուր գզացողութեանը, որը լաւագոյնս ամբողջացրել է Պէպօ Սիմոնեանը.

Իմ Աւագ Ուրբաթս, պահս երկունքի սկսաւ ցաւով Մայրիի Ծառին... հառաջանքներով իր սաղարթներում ահուհ ճիւղերով իր արմատներում...

Բանաստեղծի նն է ցաւը, հայինն է մորմօքը, եւ հայ քերթողը «կը հասունայ» ցաւի ոչ աւանդական ազգային արմատով: Այստեղ նորարարական մօտեցում կայ, որը գիտական ճանաչողութեան յայտարարի է բերում Արամ Սեփեթեանը: Իր բնոյթով ու քաղաքական եղանակներով ուրիշ էր տազնայը Վոսփորի ափերին: Եթէ Լիբանանի պարագային քրիստոնեաց եւ մահմեդական հարեւան ժողովուրդները պայքարում էին երկիրի ամբողջակամութեանը սպառնացող ներքին ուժերի դէմ, ապա թուրքիայի հայ համայնքի մէջ տեսանելի էր պայքարը ազգային գեղարուեստական

մտածողութեան խորացման ուղղութեամբ, պայքար սփիւռքեան դաշտում գրական առաջնութիւն նուաճելու համար, որոնք էլ առանձնացրին գրական աւանդութիւնը օջախը Սփիւռքի միջօրէականներում: Եւ դա այդպէս էր, քանի որ գրական խաղի ու պատկերի առարկայական խտութեան լիցքը հասցէական իմաստներ էր առնում միջավայրի հանդէպ պարտադիր գոշաւորութեամբ պայմանաւորուած: Բանաստեղծութեան մէջ այդ նոյն «գոշաւորութեան» բանալիները ապահովում էին բնութեան իրերն ու առարկաները, որոնց խորքում խորհրդանշանների համակարգն էր (Չահրատ, Չարեհ իւրախունի): Ա. Սեփեթեանը սթափ քննութեան է ենթարկում Չահրատի 2006-ին լոյս տեսած երկհատոր ամբողջական ժողովածուն, վերահասում Զ. իւրախունու բանաստեղծական հարուստ վաստակը՝ յօդուածների նպատակային շարքով, ծանրանալով «Մերոպատոն» եւ «Տօնագանգ» գրքերի վրայ, որոնցից վերջինը յոբելեանական էր՝ երեւանեան հրատարակութիւն: Առարկաների խորհրդանշանների պայմանական ընկալումների ներքոյ, ինչպէս Ա. Սեփեթեանն է արձանագրում, «ընթացողի մօտ այն տպաւորութիւնը տեղ գտած է, թէ իսթանպուլահայ բանաստեղծութիւնը դժուարըմբռնելի խորհուրդներ կը պարզէ»: Նորագոյն պոլսահայ քերթողութեան՝ որոշ իմաստով արմատ բռնած թիւր ըմբռնումները յաղթահարելու, սիմվոլիկ բանաստեղծութեան բուն էութեան տարրերին հասնելու համար նա խորհուրդ է տալիս դիմել գիտական վերլուծումների յայտնի օրինակներին՝ ի Հայաստան եւ ի Ֆրանսիա:

Լիբանանահայ մտաւորականի համար գեղարուեստական տազնայները ունեն ազգային հաւաք մտավախութիւնների ընկալչութեան դրոշմ՝ դուրս այլեւս գուտ բանաստեղծութեան սահմաններից, ստացած աւելի լայն՝ համասփիւքեան նշանակութեան իմաստներ: Արտաքին ազդակների թելադրութեամբ շարունակուող տարաբնոյթ տագնայները շարժառիթ են «հին» օջախներում երկրորդութեամբ տեղաշարժերի, ինչի խոր ցաւը ինքը՝ Արամ Սեփեթեանն ապրել ու վերապրում է նաեւ այսօր, նաեւ իր լիբանանահայ բանաստեղծ գրչընկերների բնագրերում: Խոր իմաստ կայ Վահէ-Վահեանի «Մատեան սիրոյ եւ մորմօքի» ժողովածուի հետեւալ տողերի վկայակոչութեան

փաստի մէջ. Կ'երթան աճիսինդ, աճար-ցո՛ւնք... Ու կը տանին իրենց հետ ընծիւղներ ճոր դեռ ծլած եւ ընծիւղներն ալ վաղուան, Որ կրնային խորարմատ դառնալ ծառեր ծաղկաւետ Ու պարտէզին հայրենի տալ պտուղներ հոտեւան:

Ընդգծենք, որ Վահէ-Վահեանի հանդէպ հեղինակի ուշադրութիւնը աւելի ինամուած բնոյթ է կրում. դա հաստատելու է գալիս բոլորովին վերջերս նրա Չանքերով «Սիփան» հրատարակչութիւնում գլուխ եկած «Հրածեշտի քերթուածներ» անտիպների հրաշալի ժողովածուն, որի յառաջաբանում գիրքը կազմող գրագէտը նշում է, որ այն «կը հանդիսանայ հայ ստեղծագործ միտքի իմացական էջերու գեղեցիկ համադրութիւն մը...», եւ կը փակուի շարքը սփիւռքահայ մեծ քերթողին տաղարաններուն»:

Այս գրքով Ա. Սեփեթեանը հնչեցնում է հայաշունչ Սփիւռքի մարման ահագանգը՝ իր խոհերին ու անդարդարձումներին մասնակից դարձնելով «դուրսի աշխարհի» լայն տարածքի վրայ ապրող, յաճախ գեղարուեստական տարբեր առաջադրութիւններ, բայց խորքի մէջ ընդհանրական մտահոգութիւններ ունեցող բանաստեղծների:

Յաւով արձանագրենք, որ Սփիւռքի շարունակականութեանը ապաւնացող վտանգները թէ՛ խորհրդային տարիներին, թէ՛ անկախութեան շրջանում «դուրսեցիների» հանդէպ անշահագրգիռ վերաբերմունքի արդիւնքում հայրենի միջավայրին այնքան էլ հասու չեղան: Բաւական է նշել, որ Ա. Սեփեթեանի այս գրքում մեկնութիւն գտած տասնեակ բանաստեղծներից միայն մի քանիսի ստեղծագործութիւններն են հայրենիքում լոյս տեսել, այն էլ՝ ոչ ամբողջութեամբ, մասնակի, հպանցիկ եւ յապաղումով, պատեհապաշտութեան, նպատակայարմարութեան սկզբունքով, ճնշող մեծամասնութեամբ՝ առանց հեղինակների գործածած Մերոպեան ուղղադրութեան պահպանման:

Իսկ ընդհանուր առմամբ, ճշմարիտ է այն միտքը, թէ գրականութիւնն առանց տազնայի, առանց ներքին յոյզերի, մաքառումի անկարելի է, ինչպէս Մ. Մեծարենցը պատկերի տակ կը քաշէր՝ «ծաղիկն» առանց «հովի»:

Մտում է, որ սփիւռքահայ գրա-

Շաք.ը էջ 18

Թէքէեան Մշակութային Միութեան
Լոս Անճելոսի մասնաճիւղ
ԳԻՆԵՉՕՆ
ՅԱԿՈՐ
ՎԱՐԴԻՎԱՌԵԱՆԻ
«ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐ - 4»
Հայտորի հրատարակութեան առիթով
Ելոյթ կ'ունենան՝
ՄԱՐԶՊԵՏ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
ՎԱՉԷ ՍԵՄԵՐՃԵԱՆ
Հանդիսավար
ՄԱՐԱԼ ՈՍԿԵԱՆ
Ուրբաթ, 29 Յունուար, 2010
Երեկոյեան ժամը 8:00-ին
ՎԼԵՆՏԵՅԼԻ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՐԱՆ
222 E. Harvard Avenue, Glendale
Validated Parking at Marketplace Parking Structure
(Harvard & Maryland)
ՀԻՒՐԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ - ՄՈՒՏԵՐ ԸՉՈՍ

ՅԱՆՆՈՐԸ ԲԱՐՁՈՒՆՔՈՒՄ

ԱՄԱՆՈՐԸ ԲԱՐՁՈՒՆՔՈՒՄ

Ռ. ԿՈՐԻԻՆ

Յետ Ամանորեան 2010-ի առաջին օրերից մէկն էր, գարնանային եղանակի տպաւորութիւն թողնող Գլենդէլեան օր, արեւաշող երկինք: Բրանդ պողոտայից դէպի կոթողային Ամերիքանա (Americana) համալիրն եմ քայլում: Այս հսկայ տարածութեամբ համալիրի վայրում նախապէս ընկած էր ֆուտպոլի դաշտաչափ բացատ եզրին հին շէնքեր, որոնց շարքում էր նաեւ իրանահայ միութեան շէնքը: Նրանք հողին հաւասարուեցին, հին կառուցներ, ոչ սազեկան գործին եւ Գլենդէլի կենտրոնական պողոտային: Մեծածախ քանուրդների անխոնջ աշխատանքով գետնից վեր յանուց մեծ գործարքի համալիրը, որի ակնատեսն եղաւ քանդուած մինչեւ լրիւ կառուցումը: Նրա բացումը կատարուեց 2008-ին պետական եւ ժողովրդական բացօթեայ շէնք հանդիսութիւններով:

Տօնական օրեր եւ գեղեցիկ զարդարանքներ, վիթխարի կոնաձեւ տօնածառը անթիւ ու անհամար երկինքանդ շարիկներով իւրաքանչիւր անցորդի ուշադրութիւնն է գրաւում կանգնեցուած աւազանին կից գրաւիչ վաճառատներով ու ճաշարաններով շրջապատուած հրապարակում, ուր ընդարձակ աւազանի տարածքում շատրուանները պիւուր եղանակի նուազակցութեամբ հերթականօրէն պար են գալիս մերթ առանձին, մերթ խմբական դէպի երկինք ժայթքող ու փլուզող ջրերով անցորդներին իրենց շուրջը գրաւելով: Այսպէս աչքի խփող կառուցներ ամէն մի քայլիս առաջ մտնում եմ, ինձ դարձնել կանգնեցնում է ցուցադրական երկաթուղին յաճախորդներով, որն իր սիրունասարք նստարաններով, դանդաղ ընթացքով եւ իր յատուկ կոչնակով շուրջ պտոյտ է գործում ուրախութիւն պարգեւելով նստողներին՝ առաւելաբար երեխաներին, որոնք հպարտ կարծես իրենց զգում են ձիաբարձ իշխանական ֆուրգոնի մէջ:

Այսպէս հետաքրքրասէր ցանկութեամբ շրջապալութեան էի ելած համալիրում, այնտեղ, ամէն մի վայրում տիրապետում էր տօնական ոգեւորութիւն, վիստում էր խաչտաբղէտ անցորդների եւ յաճախորդների շարքերը, առաւել աչքի էր ընկնում երիտասարդ նազելի աղջիկներ իրենց գրգռիչ երեւոյթներով: Գնումի ելած չէի: Ծարուակեւորով քայլերս հասել էի երեխաների խաղավայրին, ուր նրանց ճաշարանները, կանչերն ու խաղերը, անկախ մտածուածից, ինձ կանգ էին տուել խորանայով նրանց անհոգ թուփոցին ու ճճւոցին յիշելով իմ մանկութեան անհրապոյր տարիները, ոչ խաղավայր կար, ոչ խաղի միջոց, չոր ու ցամաք փողոց, ձմեռները տիրով ողորդած, ամաններն էլ փոշեթաթիւս: Այդ մտքերում ընկղմուած մօտակայ երեխայի յանկարծակի լացի ձայնից սթափուեցի եւ առաջ շարժուեցի, մինչեւ իսկ բուրովին մտքովս չանցնող իմ առաջն բռնանց թեհրանի իմ վաղեմի ընկերներից Հրանդը, գարնացած ու կարկամած իրար փաթաթուեցինք:

Այ տղայ՛, հատեղ ի՞նչ ես անում, Հայաստանը որտեղ, հատեղ որտեղ, էս ինչ հրաշք է քեզ հանդիպելով, շուրջ քառասուն տարուայ անցեալ, երիտասարդի մի կեանք, հէ՛յ տարիներ, հովի պէս անցնող տարիներ, ե՛րբ եւ ինչպէ՛ս ան-

ցաք, էս ինչ ճակատագրի անմեկնելի խաղ Հրանդ ջան, ով էր կարծում, որ էս աշխարհի պոչում իրար հանդիպենք:

Երկար գրգախառնուած կարօտակէզ համբոյրներ դրոշմուեցին փոխադարձ:

-Հա՛, իսկպէս, էս էլ նոյնիսկ մտքովս էլ եր անցնում, որ Ամերիկայում կը հանդիպենք, ինչ արած ապրուստի պայմանները մեզ այս կողմերը բերեցին:

-Սիրելի Հրանդ շատ ուրախ եմ երկար տարիներից յետոյ քեզ հանդիպելուս համար: Լաւ է, հատեղ ենք կանգնել, կէսօրուայ ժամ է, գնանք մի տեղ ճաշելու, այնտեղ կը շարունակենք մեր խօսակցութիւնը:

Այ ձեռքովս իրեն օղակած ճամբայ ընկանք դէպի ճաշարաններից մէկը, տեղ գրաւեցինք սպասելով մեր պատէէրի կատարուելուն:

Հրանդի հետ իմ ընկերութիւնը սկսուել էր մեր երիտասարդութեան վաղ տարիքում թեհրանի Նարմաթ թաղամասում: Չամուսնացած տղաներ էինք՝ մտերիմներ, կեանքի դառն ու քաղցրին մասնակից, նա հասակով կարճ՝ «Կոտոլ Հրանդ» էինք կոչում, նա ժառանգել էր իր հօր ֆիզիքական կերպարը եւ հօր ձայնը: Մեր ընկերական խնձոքներում իր ձայնով մեզ հիացնում եւ ընկերական ու աշխատանքի շրջանակում վատահելի մէկին էր, նա միջնակարգ դպրոցի շրջանաւարտ բանքի պաշտօնեայ էր՝ ինտերնացիոնալիզմ գաղափարներով տարուած սովետական կարգերի ջատագով: Նա քննադատում էր իր որոշ գարտուղի գաղափարների համար, սակայն անյողողող իր համոզումներն էր պաշտպանում: Նա սիրահարուել էր մի աղջկայ վրայ, որը ընտանիքով Հայաստան էին հայրենադարձել, ինքն էլ ջանանում էր հասնել իր սիրածին: Ամէն օր իր ծնողական չարկի տակ վէճ ու գրոյց էր գնում, ծնողները եւ եղբայրները հակառակում էին նրա գաղափարներին հետ, այդ աղջկայ ամուսնութեան հետ, բայց նա անսասան իրն էր պնդում: Այդուհանդերձ մեր ընկերական կապը պահում էինք նրա հետ, նկատելով նրա մաքուր եւ ջինջ ընկերական զգացումները, մարդկային մօտեցումները հարցերի նկատմամբ: Երբեմն հարց էինք տալիս իրեն ասելով.

-Ախր Հրանդ ջան ինչո՞ւ ծնողներիդ թողած մենակ ես գնում:

-Նրանք հակառակ դիրքումն են ի մասնաւորի եղբայրներս, նրանք կապիտալիստական հոգեբանութեամբ դաստիարակուած մարդիկ են, բան չեն հասկանում, թէ ինչո՞ւ եմ գնում, էս գնում եմ իմ հայրենիք՝ սովետական երկիրը, ուր ժողովուրդները հաւասարապէս եւ խաղաղութեամբ ապրում են, ազատութիւն կայ, ոչ մի խտրականութիւն, ամենի համար ուսում եւ կրթութիւնը ձեռի է, աշխատանք ու կեանք կայ, յառաջադիմութիւն կայ, ամենից կարեւորը իմ սիրած եարս է այնտեղ, նա ինձ շարունակ կանչում է թէ արթուն եւ թէ քնի մէջ:

Այս խօսքերով իբր թէ մեզ համոզում էր, բայց իզուր...

Նրա հայրենիք մեկնելու հետ հակառակ չէինք, դեռ քաջալերում էինք, նկատելով գոյութեան եւ յարատեւութեան խարխիւր Հայաստանն է, նրա կամակոր կեցուածքի հետ համաձայն չէինք մի որոշ անիրատես հաւատալիքների նկատմամբ: Իրանահայերս աշխատել ենք հաւատարիմ մնալ մեր ազգային

արժէքներին, ապացոյց՝ մեր չորս հարիւր տարիների կեանքը: Հայաստանի անկախութիւնից ի վեր իրանահայ գործարարներ մեծապէս օգտակար են գտնոււմ հայրենիքի սնտեսական գործընթացին:

Ընկերներով ներկայ էինք գտնուել Հրանդի ողջերթի խնձոցին, կային նաեւ հարազատներ եւ բարեկամներ, դեռ օրս էլ անմոռանալիօրէն յիշում եմ նրա ծերացած մօրը, թէ ինչպէս արցունքը աչքերում կուչ էր եկել աթոռին: Չորս եղբայրներ, երկուսն էին ամուսնացած եւ գաւակի տէր, Հրանդը կրտսերի մեծն էր: Յուզումնախառն ուրախութիւն էր նկատոււմ, տնցիներից ոչ մէկը համաձայն չէր նրա մեկնումի հետ, սակայն ամէն ինչ վերջ էր գտել եւ յաջորդ օրուայ կէսօրին նա գնացքով թողնելու էր իրանը, արդե՞օք մէկ էլ կը հանդիպէինք իրար, քանի որ նա գնում էր փակ դռների ետեւը: Բարի ճանապարհի մաղթանքներ կատարուեցին, յորդորներ եւ խրատներ տրուեցին, երգեր ու արտասանութիւններ, գեղարուեստական երեկոյթի տպաւորութիւն թողնող խնձոց, ոչինչը չէր փարատում Հրանդի ծնողների անհանգստութիւնը, նրանք տխուր էին եւ մտահոգ, էլի՜ ծնողի սիրտ էր, գաւակը իրենցից հեռանում էր պրոլետարական մի աշխարհ տարբեր դրուածքով, դեռ լաւապէս յիշում եմ մօր սրտածմբի խօսքերը ուղղուած Հրանդին արցնկալած աչքերով՝ -Բայէս, էս ինչ ես անում, դու մեզ մտաթափ կանես քո գնալովդ, ի՞նչ անենք, ասենք՝ չասենք գնալու ես, թող Աստուած քո սրտի մուրազը կատարի, էթաս, հասնես քո եարին, երջանիկ կեանք ունենաս, թող իմ մայրական օշնանքը քո ճամբի օգնականը լինի, Աստուած ձեռքը վրէժ լինի, ինչ անենք, որ ինձ կարօտ սրտով ու աչքով պիտի թողնես, տեսնում ես, ծերացել եմ, էսօր կամ, վաղը չկամ, քու տեղը միշտ կ'երեւայ, ինչ արած բայէս, Աստուած քեզ հետ:

Հրանդը գնաց, յաճախ ծնողներից բարեններ էր հասնում մեզ:

Մայրը Հրանդի կարօտը սրտում երկարատեւ հիւանդութիւնից մահացաւ, յուղարկաւորութեան ներկայ գտնուեցինք: Կարճ ժամանակից յետոյ մեր կապը խզուեց Հրանդի հետ եւ ամէն ինչ անցեալի յուշակծիկին փաթաթուեց:

Աւագանին հանդիպակաց ճաշարանում դէմ դիմաց նստած սպասում ենք մեր պատէէր կերակուրին:

-Ասա՛, տեսնեմ Հրանդ, ե՛րբ ես եկել Ամերիկա, ընտանիքիդ հետ ե՞ս, թէ՛ մենա՞կ:

-Երկար ժամանակ է, ընտանիքով ենք եկել, երբ քաւակներով:

-Չեմ ուզում խորանայ գալուդ պատճառների վրայ, բայց աներկբայ ասեմ, որ դէմ եմ հայրենիքից արտագաղթողների հետ, արդէն քեզ արդարացնելու համար գիտեմ ինչ պիտի ասես՝ գոյապրուստի դժուարութիւններ, խորթութիւն,

անգործութիւն, անօրէնութիւն եւ այլն, հիմա հատեղի մասին ինչ կասես:

-Ամերիկան ազատ եւ օրէնքով երկիր է՝ ծովածաւալ եւ հարուստ: Օրէնքով համահաւասար ապրում ենք, մենք արդէն ծերութեան տարիքումն ենք, երեխաները պիտի սովորեն առաջ գնալ, թող աշխատեն եւ օգտուեն յառաջադիմութեան պայմաններից ու օգտակար լինեն իրենց շրջապատին: Բայց մի բան կայ, որ նոր եմ հասկացել, քանի որ քո երկրումն ես, տանն ես, գեղեցկութիւնները չես նկատում, դուրս գալուց յետոյ ես զգում, հարազատ տունը այլ է, այն հողի եւ բնութեան կանչն ու համը տարբեր քաղցրութիւն եւ գրաւչութիւն ունի:

-Հայրենիք լքելը էլք չի փրկութեան, օտար հողը չունի այն ապահովութիւնը ինչ որ պայքանական բնօրրանը: Հայաստանի երեք նախագահների սխալ եւ անհեռատես քաղաքականութիւնը ժողովրդի արտագաղթի պատճառ է դարձել: Փոխանակ նրանք ներգաղթը քաջալերէին, այնպէս արեցին, որ ժողովուրդը գոյապրուստի համար արտագաղթի:

Ճաշարանի սեղան-աթոռները լեցուն էին, դրսում շարք էր գոյացել: մատուցողը պատէէր ուտեստեղէնը խմիչքներով շարեց մեր սեղանին:

Մեր խօսակցութիւնը դադարեց, անցանք ուտելու աշխատանքին: Շատ քիչ եմ ճաշարանում ճաշում կամ ընթրում, գոհունակութեամբ բաւարարում եմ կնոջս պատրաստած սեղանով, միթէ մի յատուկ պարագայ լինի, ինչպէս այս օրուանը:

-Լա՛ւ, սիրելի Հրանդ խմում եմ քո եւ ընտանիքիդ կենացը, շնորհաւորում եմ Ամանորը, իդէրի եւ ցանկութիւնների իրականացում եմ մաղթում, ամենաթանկագինը թող մտքով, հոգով եւ մարմնապէս առողջ ապրես:

-Քոնն էլ նմանապէս, շատ դժուար գտանելի է հսպիսի առիթները, անմեկնելի ուրախութեան պահ եղաւ ինձ համար, յիշել անցեալը եւ թարմացնել յուշերը, հակառակ էիք իմ մեկնելուս հետ, վիճում էինք, բայց չէի համոզոււմ, մարդ մինչեւ վատահելի աղբիւրից եւ ականջներով չլսի, աչքերով չտեսնի, պիտի չհաւատայ, նեղութիւններ շատ ունեցայ, բայց փառք Աստուծոյ հասայ իմ Սաթոյիս: Տուն տեղ ստեղծեցինք, գաւակներ ունեցանք, ապրում էինք անվրդով, սովետական կարգերի փլուզումը յեղաշրջեց մեր կեանքը, բարդութիւններին եւ նեղութիւններին պատճառով թողեցինք մեր երկիրը, հոսանքի հետ ընկած եկանք իբր «աւետեաց երկիր», յուսով մեր սխալը կը սրբագրեն մեր գաւակները:

-Անցնենք անցեալի յուշերը

Շաք.ը էջ 17

833 W. Glencrofts Blvd. Glendale, CA 91202 (818) 240-0065

Dr. Missak Ekmekdjian
Chiropractor

Dr. Anahid Ekmekdjian
Chiropractor

Մեծածախականութիւնը եւ մանուկներու թաղանթաբեկ բուժում: Գրեթէ 24 ժամ, մէքի, բազային եւ միկանային ցտեք: Ինքնաշարժի վթարի ետեւանքով պատտանած վնասուածքներու բուժում:

Ձեր առողջութիւնը մեր մտահոգութիւնն է

ՊԱՏՄՈՒԾՔ

ՏԻՂՐԱՆ ԱՐՔԱՅԻ ՄՈՒՏՔԸ ԱՆՏԻՈՔ

(ՀԱՏՈՒԾ, «ՏԻՂՐԱՆ ԱՐՔԱՅԻ ՄՈՒՏՔԸ ՄՈՍԱՆԵՐԻ ԼԵՐԱՆ ՇԵՆ» ԱՆՏԻՊ ԷՍՏԵՅԻՑ)

Անտիոքի թագաւորի պալատի շուկատի մարտիկներն էին զգաստ շարքի կանգնած եղել քաղաքի պարիսպների արեւելեան դարպասի մուտքի երկու կողմերին: Դարպասին դափնիի ճիւղերով կամար էր կապուած եղել, որպէս արեւելքի արքայի Անտիոք յաղթական մուտքի փառքի նշան: Կամարի կանաչից ժպտում էին դափնիի ճերմակ փոքրիկ ծաղիկները: Սպիտակ ձիուն բազմած Տիգրան Արքան, նրան հետեւող զորավար Բագարատը, նրանց ուղեկցող շուկատները դարպասի առաջ էին: Դարպասն էր ճոխնշով լայն բացուել: Ջոկատի մարտիկներն էին բարձր կանչերով ողջունել Տիգրան Արքային Սելեւկիայի Անտիոքոս թագաւորի անձնական պատուիրակը դարպասի առաջ էր եկել, խոնարհել մտոզգին բազմած Արմինայի թագաւորի, արեւելքի Արքաների Արքայ Տիգրանի առաջ, ապա բարեւի կանգնելով բացականչել:

- Ողջոյն, Արմինայի Արքաների Արքայ Մեծ Տիգրանին: Անտիոքի թագաւորի յանձնարարութեամբ ողջունում եմ ձեր մուտքը Սելեւկիայի թագաւորանիստ ոստան Անտիոք: Աստղագուշակները քաղաքի, Աթենասի մեհեանի մեծ քուրմը աւետել են, որ նախորդ գիշեր, երկար իրանով բոցավառ աստղ է անցել Անտիոքի երկնակամարով: Նրանք այն մեկնաբանել են որպէս նոր գահակալի իշխանութիւն այս քաղաքում, իսկ պայծառ լույսը խաղաղութիւն ու բարգաւաճում նրան: Նայէք շքեղ քաղաքին այս, նրա արքունիքը ու ժողովուրդը յօծարակամ ընդունում են ձեր տիրապետութիւնը: Նայէք, կանաչով ու ծաղկունքով գոլգոլած թագաւորական պալատ գնացող արմէնների պողոտան: Արեւի գոյները քաղած դրօշներն են նրան ճամբեգրերի լինափններին: Նրանց աշտանակներին արքայի մուտքը ողջունելու լոյսեր են վառում, Միհրն արեգակն է երկնակամարից ողջունում ձեզ: Տիգրան Արքայ, դէպի թագաւորական պալատ տանող պողոտան բաց է ձեր առաջ: Բարի գալուստ, բարի երթ Արմինայի թագաւորին, արեւելքի արքաների արքային:

Տիգրան Արքան էր հայտնի շահարհի նրբերան, սպիտակ նժուղի թամբին բազմած: Միրանի պարեգօան էր ծալք, ծալք իջնում իրանից ցածր, հայկազունեան արքայական արեւային թագն էր գլխին, սեւ մագերի փուռներն էին բունքերից թափուած: Խոշոր, ծովագոյն, պայծառ ու արծուային խոյանքով ակներն էին փայլում որպէս արեգակունք, որոնք մարտում յաղթանակ կոփելու հուր էին ժայթքում: Արեւներ էին փայլատակում նայուածքից, պատրաստ զօրքն ու ալուածին կուռի առաջնորդելու:

Անտիոքի կանաչագարդ դարպասից պողոտայ էր մտնում արքայի նժուղը: Դարպասն էր վառուած հագար ու մի ծաղկունքի ծիածանով: Նրան յարող մայիթերին հագար, հագար Անտիոքիներ ծաղկեփունջեր էին նետում նժուղին յաղթ բազմած արքային: Փողեր էին հնչում, թմբուկներ էին զարկում, ժողովուրդն էր կանչում՝ Տիգրան Արքայ, Տիգրան Արքայ: Եւ պողոտայի խորքից, ծաղիկների փուռներ վեր պահած խուռներամ մարդիկ, մրգերով լի կողովներ բռնած վագում էին դէպի արքայի նժուղը: Բոլորը մի-

ասին խոնարհուել էին արքային, ապա ծաղկեփունջերը նետել նրա ու զօրավար Բագարատի վրայ, կողովներին մրգեր վերեւ նետել, որոնք վայր ընկնելով կարծէք արեւի ծիածաններ էին իջնում Տիգրան Արքայի արեւահուր հայկազունեան թագին: Տիգրան Արքան ու զօրավար Բագարատը զարմանքով նայել էին նրանց, նայուածքներն իրենց վերեւ յարած հրճուագին դիտել իրենց վրայ իջնող ծաղիկների ու գետին թափուող պտուղների հրաշափառ ծիածանը: Դիմաւորողների խմբից մի մարդ էր առաջ եկել, խոնարհուել ու այնուհետեւ այդպէս դիմել Տիգրան Արքային:

- Փառք Արմինայի Արքայից Արքայ Տիգրանին, ողջ լեռուք: Արմինայից Անտիոք եկած Արմէնհայերը ողջունում են իրենց թագաւորին, արեւելքի Արքաների Արքայ Տիգրանին: Անտիոքի կառուցմանը մասնակից լինելու Սելեւկեան իշխանի հրաւերով, երկու հարիւրից աւելի տարիներ առաջ հայտնի աշխարհի Մոփք գաւառից էին այստեղ ժամանած եղել մեր նախնի մեծ հայրերը: Այս ծառագարդ պողոտայի վրայ յառնած սիւնագարդ, կամարակապ տները մեր պապերն ու հայրերն են կառուցած եղել: Անտիոքիցինքը, «Արմէնների Պողոտայ» են կոչում այն: Անտիոքի ամենայն շքեղ փողոցն է: Իրիկունները, լուսագարդ այս պողոտան գծոււթան է քաղաքի բնակիչների ու պարման, պարմանուհիների սիրոյ խանդաղատանքի ժամադրաւայրը:

- Ահա, այս հարիւր հարիւր պարմանները եկել են իրենց աշխարհի թագաւորին ողջունելու, հայտնի թագին իրենց հաւատարմութիւնը հաւաստելու, արեւելքը, աշխարհը նուաճած նրա բանակին գինուտարգրութեամբ: Ահա, իրենց մանչերը գրկեցին այս հարսերը եկել են աղաչելու իրենց թագաւորին, հայտնի աստուածների Անտիոքի մեհեանում, վահագնի քաղութեան, Միհրի արեւի ծիածանի, Անահիտի մայրութեան հրաչք լոյսերը վառէիք նրանց ճակատներին: Արմէն հայերի աստուածների ոգու կրակի բոցերը չեն մարել մեր սրտերում, հայտնի «Հայերէն» մեր հայտնի աշխարհն է, այն չի խամբել:

- Մտներն են մեր պայթում հայտնի աշխարհի արքայի փառքով, արեւն իջած նրա թագին լոյսով, նրա զօրքի այս քաղաքին տիրելուն, այս քաղաքը նաեւ նրա աթոռանիստ ոստանը լինելուն: Արեւելքը նուաճած Արքաների Արքայ նրա աթոռանիստ ոստանը լինելուն: Արեւելքը նուաճած Արքաների Արքայ Տիգրան, հայտնի քաղաքի գէնքով ու աշխարհակալ երկիրը հասաւ այս ծովեր, ու դեռ ծովերից անդին գնացող երկրներ:

- Ահա, Արմէն հայերն այս քաղաքի, ձեր արքայական շքախումբի երկու կողմերին խմբուած, կուռ շարքերով քայլում են դէպի պալատ: Ձեռքերնին երկարած վերեւ, կարծես ուզում են իրենց փեղերի վրայ պալատի հրապարակ տանեն ձեզ: Նայէք, մտիկ առէք, երգերն այս, թմբուկի զարկերն այս հայտնի աշխարհից են բերել: Նախնիների աստուածների մեհեանների առաջ իրենց Նահապետի Նաւասարդեան սուսախումբութիւններ յուշերն են այդ: Թող քաղաքն այդ թնդայ հայու խինդով, արմէնների երգերով գնանք պալատ: Փառք հայտնի արքային,

փառք նրա գէնքին, փառք հայտնի քաղաքի գօրքին:

Անտիոքի պարիսպների աշտարակների ջահերն էին վառուած, Անտիոքն էր վառուած երգով, թմբուկի բազմութեամբ, մարդկանց կանչերով: Պողոտան էր խնդում կանաչով, նրա վրայ փառում մանուշակների աշուկներն էին ժպտում հիմքայի դեղին ծաղիկները որպէս աստղիկներ, երկունի լոյսն էին բերել պողոտայ: Արքայի նժուղը նագանքով քայլում էր կանաչ պողոտայով: Տիգրան Արքան էր ձեռքով ողջունում իրեն դիմաւորող քաղաքի բնակիչներին, իր արեւահուր թագին իջած արեւի ճառագայթներն էին իջնում նրանց վրայ, փեղերով հաւաքում էին այն, որպէս քաղութեան հուր ցօղում իրենց դէմքերը:

Տիգրան Արքայի արքունական զօրագունդի հետ քայլում էին հայտնի աշխարհի հարաւային կողմից եկած լեռնական հայերը: Հիացել էին քաղաքի Արմէն-հայերի պողոտայի շքեղութեամբ, արքային ցուցաբերած նրանց դիմաւորման հանդիսաւորութեամբ: Երբ սկսել էին հարցողակցիլ նրանց հետ, չափազանց ուրախացել էին, որ հարիւրաւոր տարիներ անց էլ պահպանած էին եղել իրենց «Հայերէն»ը: Բաւականին դժուար էր եղել սահուն հարցողակցելու իրարու հետ: Նրանք հայտնի աշխարհի տարբեր շրջաններից էին ժամանած եղել, տիրապետել բարբառային ու հնչիւնային խօսակցական շայերէն լեզուի ուրիշ տարբերակների: Ամուր գրկախառնուել էին, նայել էին իրարու աչքերին, նոյն լոյսի հուրն էր կաթում այնտեղից:

Տիգրան արքան, զօրավար Բագարատը հասել էին պալատի մուտքին յարող հրապարակ: Արքունական շուկատն էր կուռ շարքերով օղակած եղել այն: Բաղաչի հոծ բնակչութիւնն էր հրապարակի բոլորտիքը խմբուած: Անտիոքի Սելեւկեան թագաւորը, արքունի աւագանուն հետ պալատի լայն բացուած դռնից հրապարակ էին իջել, դիմաւորելու Արմինայի արքային: Իրենց նժուղների բազմած Տիգրան Արքան եւ զօրավար Բագարատը հրապարակ էին մտել, հայեացքներն էին յարել պալատի աստիճաններից իջնող թագաւորին ու նրան հետեւող աւագանուն: Անտիոքոս թագաւորն էր խմբից առաջ եկել, գլուխ խոնարհել, նրան հետեւել էին աւագանու անդամները: Անտիոքոսն էր այդպէս դիմել Արմինայի արքային:

- Ողջ լեռուք արեւելքի Արքաների Արքայ, Արմինայի Տիգրան թագաւոր: Սելեւկիայի Անտիոքոս թագաւորը ողջունում է ձեր մուտքը Անտիոք: Արքունի աւագանին, Անտիոքի ամբողջ բնակչութիւնը բարի մաղթանքներ են յղում ձեր ողջութեանը: Տեսէք, ինչ խանդաղատանքով է ամբողջ Անտիոքը ձեր գալուստը դիմաւորում: Հարիւրաւոր տարիների ընթացքում կառուցել ենք այս շքեղ քաղաքը, արեւելքի Աթէնքը, արեւելքի Հուլիան է այն: Այնտեղ բարձր զարգացման են հասել արհեստներ, մշակոյթ, գիտութիւններ:

- Անտիոքի այդ բարձր պարիսպների շրջապատի հողում յառնել են ձեր ազգակից արմէնների այգիները, ցորեանի դաշտերը, որտեղ ամբանը, աշնանը արեւն է իջնում վառուելու, ցորեանի արտերում ոսկէ հուր փռելու: Արմէններն են իրենց արարման հեքով քաղաքի այս պողոտան արարել, իրենց աստուածների մեհեանների նման սիւնագարդ, կամարակապ տներ: Իրենց նախնի թագաւորների արարած

ջրանբոցների նման, այստեղ էլ ջրուղիներ են փորել, Անտիոքի լճի ջրերը հոսեցրել քաղաք ու նրանց գրկած դաշտի հանդեր ու այգիներ: Սելեւկիայի «Պոլիս»ների ինքնիշխանական նկրտումներ, արքունի աւագանու խարդաւանքները տկարացրել են Սելեւկիա հզոր պետութեան պաշտպանական կարողականութիւնը: Նրա տարածքի նկատմամբ Եգիպտոսի Պողոտէոնների սպառնալիքները, այնուհետեւ Հուլիանի ծաւալապաշտական քաղաքականութիւնը Սելեւկիա պետութիւնը կարող էին տանել կործանման:

- Փառահեղ կառուցներով, անբաւ հարստութեամբ աթոռանիստ այդ շքեղ ոստանին սպանում է պարակտուելու, փլուելու, կողոպտուելու արտաքին վտանգը: Այդ եւ լայնածաւալ Ասորիքում Սելեւկիայի թագաւորութիւնից մնացած տիրոջները պաշտպանական ապահովութիւնը, հարկադրել էին արքունիքին (պոլիս)ների աւագանու հետ համատեղ կայացնելու խելամիտ որոշում: Սելեւկիայի մայր ոստան Անտիոքը, ընդունում է Արմինայի թագաւորի, արեւելքի աշխարհակալ տէրութեան Արքաների Արքայ Տիգրանի ռազմական ու քաղաքական հովանաւորութիւնը:

- Ահա պալատը, ի նշան խաղաղութեան բացուել են նրա բոլոր դռները, վառում են բոլոր ջահերը, քաղաքն այս հռչակում եմ ձեր նոր աթոռանիստ ոստան, պալատն այս թագաւորանիստ կառույց: Ձեր ժամանման ու Անտիոքի Սելեւկեան թագաւորական թագը ձեզ յանձնելու համար, քաղաքային ամփիթատոնում նախաձեռնել ենք կատարելու հանդիսաւոր տօնախմբութիւն: Վաղը միջօրէին, Անտիոքի ամփիթատոնում եկած աշխարհային ժողովուրդը, արքունիքը կ'ողջունեն ձեր մուտքը Անտիոք: Թոչլ տուէք ձեզ առաջնորդել պալատ:

Պալատի հրապարակի շուրջը ու նրա յարակից փողոցներում խմբուած Անտիոքիցիները բացականչել էին՝ «Ողջոյն մեր նոր թագաւորին»: Հապա, փողերի ու թմբուկների որոտները: Սեւ յատակով մօտիկ գետի ջրերին էին եկել ջրածին հարսեր, այդ նուազների հնչիւնների ելեւէջների վրայ ջրի շիթեր երկինք փռելով արեւային պար եկել: Այդ խրախճանքների բոցերի լոյսը երեւի հասել էր մինչեւ իրենց Աթէնք, մինչեւ հայտնի հայքեր: Մանչերին գրկած մայրերն էին այդ լոյսը ցօղում նրանց աշուկներին:

Տիգրան Արքայի շուկատների զօրականների շարքերը ետ էին քաշուել, լայն բացուել էր հրապարակը: Թմբուկահարները ու փողահարները առաջնորդութեամբ դէպի հրապարակ էին գալիս պարմանների ու պարմանուհիների մի մեծ խումբ: Հրապարակը շրջապատած անտիոքիցիները միջմանք էին բացել: Իրենց լեռների այծեամենների մորթներից պատուած թմբուկներն էին զարկում, փոքրիկ ու մեծ փայտերով համաչափ զարկում: Կարծէք, այն իրենց աշխարհի լեռների գազաթներից ժայթքած կրակի պայթիւնների որոտները լինէին, իրենց Անդեղաց Տորքի թշնամու վրայ գլորած ժայռերի հոնդիւնը լինէին: Նրանց ընկերակցում էին փողահարները, որոնք ծիրանների ծառի փայտից փորած, վահագնի եղեգան լեզուականեր ազուցուած փողերով, իրենց աստուածների քաղաք Աշտիշատի սուսեաց անտուները սուսափիւնը, իրենց աշխարհի հաւքերի դայալներն էին հնչեցնում: Նրանց հետ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԻ ՌԱՅԿԻՐԱՆԵՐԸ

ԴԱԻԻԹ ԲԷԿ

(?-1728)

Դալիթ Բէկ (ծննդեան թ. անյայտ-1728), հայ գորավար, իրանական խաների եւ թուրքական նուաճողների դէմ Սիւնիքի զիւղացիական ազատագրական շարժման առաջնորդ: Արեւելեան Հայաստանի բնակչութիւնը XVIII դ. սկզբներին իրանական խաների բռնութեան ներքոյ ենթարկուած էր սոցիալական ու ազգային ճնշման, որից ելք էր որոնում ապստամբական շարժման մէջ: 1720-ական թթ. հայ ազատագրական շարժումները նոր վերելք ապրեցին, մտան զինուած պայքարի շրջանը: Գործողութեան մէջ դրուեց Ռուսաստանի օգնութեամբ Հայաստանն ազատագրելու: Իսրայէլ Օրու ծրագիրը: Շարժման առաւել աչքի ընկնող կենտրոններն էին Ղարաբաղն ու Սիւնիքը:

ըին: Այնուհետեւ Դալիթ Բէկի գործը յաջող մարտեր մղեց Օրդուբազին, Նախիջևանի եւ Բարգուշատի խաների, Ղափանի ֆէտուալների դէմ, գրաւեց Սիւնիքի բոլոր կարեւոր կէտերն ու բնակավայրերը: Ղարաբաղի գորայիների օգնութեամբ ետ մղեց Ղարաբաղի խանի յարձակումը: Սիւնիքում նա ստեղծեց հայկական իշխանութիւն, որի կենտրոնն էր Հալիձորի բերդը: Դալիթ Բէկը կազմակերպել է մշտական բանակ, որ սիւսուած է եղել տարբեր շրջաններում, իսկ վտանգի դէպքում միաւորուել է: Չնայած այս յաջողութիւններին, Դալիթ Բէկի գործերը Նախիջևանի եւ Եղուարդի ճակատամարտերում պարտութիւն են կրել:

1725ի գարնանը թրքական զորքերը գրաւել են Անդրկովկասը եւ Դաղստանի ֆէտուալների հետ միանալով աքցանի մէջ վերցրել Ղարաբաղն ու Սիւնիքը:

Թրքական բանակի առաջապահ գնդերը, բախուելով Դալիթ Բէկի գործի հետ, պարտուել են ետ են քաշուել: Թրքական հրամատարութիւնը իր կողմն է գրաւել հայ առեւտրա-վաճառական խաւին, մահմեդական հողատէրերին, թափանցել Մեղրի՝ դժուար դրութիւն ստեղծելով Դալիթ Բէկի համար: Նրա շուրջ համախմբուած մելիքների ու տանուտէրերի մեծ մասը լքեց նրան եւ հպատակուեց թուրքերին: Դալիթ Բէկը նահանջեց եւ ամրացաւ Հալիձորում, որը պաշարեց թշնամին: Դալիթ Բէկը կարողացաւ իր փոքրաթիւ զորքով անսպասելի յարձակումով ջախջախել եւ փախուստի մատնել հակառակորդին: 1727ին Դալիթ Բէկը կապ հաստատեց Ատրպատականում գտնուող Պարսից շահ Թահմասպի հետ, որ ճանաչեց նրա իշխանութիւնը Սիւնիքում, սուեց դրամ հատելու իրաւունք: 1728ի գարնանը թրքական զորքերը արշաւեցին Սիւնիք եւ Ղարաբաղ: Ներքին ու արտաքին անսպաստ պայմաններում Դալիթ Բէկի փոքրաթիւ զինուած ուժերը չէին կարող յարատեւ ու անհաւասար կռիւներ մղել զօրեղ հակառակորդի դէմ: Այդ ժամանակ վախճանուած Դալիթ Բէկին փոխարինեց Մխիթար սպարապետը:

ԻՍՐԱՅԵԼ ՕՐԻ

(1658-1711)

Հայ ազգային-ազատագրական շարժման գործիչ: Հայաստանի ազատագրութեան խնդրով 1677-ին էջմիածնի գաղտնի ժողովում ընտրուած պատուիրակների եւ հօր՝ Մելիք Իսրայէլի հետ 1679-ի դեկտեմբերին մեկնել է Կ.Պոլիս: Պատուիրակութեան՝ Եւրոպա մեկնելու ճանողումից յետոյ պատուիրակ արքեպիսկոպոսներից մէկի յանձնարարութեամբ, հայ վաճառականների հետ 1680-ի վերջին անցել է Վենետիկ, 1683-ին՝ Փարիզ, որտեղ սկզբում զբաղուել է ֆրանսիական բանակի պարենմատակարարմամբ, ապա՝ մտել զինուորական ծառայութեան՝ հեծելազորի լեյտենանտի, յետոյ՝ հեծելազորի կապիտանի աստիճանով եւ 1688-95-ին մասնակցել անգլո-ֆրանսական պատերազմին: 1698-ին կուրֆյուրստ Յովհան Վիլհելմին ներշնչել է Հայաստանը նուաճելու, նրա թագաւորը դառնալու եւ Օսմանեան կայսրութեան թիկունքում անկախ Հայաստան ու Վրաստան կազմաւորելու միտքը: Յովհան Վիլհելմը համաձայնել է եւ Իսրայէլ Օրու միջոցով թղթեր յղել Քարթլիի Գիորգիի XII թագաւորին, հայ մելիքներին, Ամենայն Հայոց եւ Արլանից կաթողիկոսներին եւ մանրամասն տեղեկութիւններ ինդրել Հայաստանի ու յարակից երկրների տնտեսական, քաղաքական ու ռազմական պայմանների մասին: 1698-ի Օգոստոսին Իսրայէլ Օրին ժամանել է Վիեննա՝ աւստրիական Լեոպոլդ I կայսրից եւս յուսադրող գրութիւն ստանալու, սակայն մերժուել է Թուրքիայի հետ սկսած խաղաղութեան բանակցութիւնների պատճառով: Այնուհետեւ մեկնել է Ֆլորենցիա, ստացել Տոսկանայի դուքս Կոզմա III-ի համաձայնութիւնը եւ 1699-ին ուղեւորել Հայաստան: Սակայն Հայաստանում եւ Վրաստանում իրադրութիւնը լրիւ փոխուել էր: Նախկինում ապստամբ Գիորգի XI-ը հնազանդուել եւ գտնուում էր Սպահանում, իսկ Հայոց կաթողիկոս Նահապետ Ա Եղեւացին ու Գանձասարի Սիմէոն կաթողիկոսը չեն արձագանքել Իսրայէլի Օրու ձեռնարկմանը՝ Միայն Մելիք Սաֆրազի օժանդակութեամբ Իսրայէլի Օրուն յաջողուել է Անգեղակոթ աւանում Ապրիլին գումարել Սիւնիքի 11 մելիքների խորհրդաժողով, որտեղ կազմուել են գրութիւններ՝ ուղղուած Յովհան Վիլհելմին, Հռոմի պապին, աւստրիական կայսրին, Տոսկանայի դքսին եւ ուսուցչար Պետրոս Մեծին: Հայաստանի ազատագրութեան գործին սատարելու խնդրանքով: Անգեղակոթի ժողովը Իսրայէլի Օրուն է տրամադրել նաեւ մաքուր, կնքուած թղթեր՝ ըստ անհրաժեշտութեան դիմումներ կատարելու: Իսրայէլ Օրու հետ Եւրոպա է ուղարկուել Մինաս վարդապետ Տիգրանեանցը՝ որպէս մելիքների ներկայացուցիչ եւ Իսրայէլի Օրու օգնական՝ 1699-ի Մեպտեմբերին մեկնելով Դիւսելդորֆ՝ Իսրայէլի Օրին եւ Միսաք վարդապետը մշակել ու 1700-ի սկզբին Յովհան Վիլհելմին են ներկայացրել Հայաստանի ազատագրութեան ծրագիրը, ըստ որի, կազմուելու էր եռեակ դաշինք՝ Դաշնակիցների բանակը անցնելու էր Ռուսաստանով՝ վերջինիս համաձայնութեամբ, հետեւաբար, ծրագրի իրագործմանը պէտք է մասնակցեր նաեւ Ռուսաստանը: Արտաքին օգնութիւնը դիտուել է

որպէս ազգակ՝ երկրում ապստամբական շարժում հրահրելու. Հայաստանի ազատագրութիւնը պէտք է իրագործուեր հիմնականում սեփական ուժերով: Ծրագրում առաջնահերթ տեղը տրուել է պարսկական լծի տակ գտնուող Արեւելեան Հայաստանի ազատագրութիւնը՝ յատուկ ընդգծելով հայ ու վրաց ժողովրդների համատեղ պայքարի անհրաժեշտութեան գաղափարը: Ծրագիրն իրականացնելու համար Յովհան Վիլհելմը Իսրայէլի Օրուն յանձնարարականներով ուղարկել է Տոսկանայի դքսի եւ աւստրիական կայսրը մօտ, սակայն վերջինս հրաժարուել է Հայաստանի ազատագրման գործին մասնակցելուց: Սպանական ժառանգութեան համար սկսած պատերազմի պատճառով: Աւստրիայի հրաժարումը խափանել է եռեակ դաշինքի ստեղծումը եւ, Արեւմուտքից յոյսը կորած, Իսրայէլի Օրին 1701-ին մեկնել է Մոսկուա՝ Ռուսական պետական գործիչների հետ վարած բանակցութիւնները Իսրայէլի Օրուն հանգեցրել են այն մտքին, որ քրիստոնեայ Ռուսաստանը, որպէս Մերձաւոր Արեւելքում լուրջ քաղաքական ու տնտեսական շահագրգռութիւններ ունեցող երկիր, ի վիճակի եւ տրամադիր է սատարելու Հայաստանի ազատագրութեան գործին: Ուստի, Իսրայէլի Օրին մշակել է նոր ծրագիր, որում Հայաստանի ազատագրական գործում գլխաւոր դերը յատկացուում էր Ռուսաստանին: Այն պէտք է տրամադրեր 25-հազարանոց բանակ, որը Դալիթի կիրճով ու կասպից ծովով մտնելու էր Հայաստան, որտեղ նրան էին միանալու հայ ու վրաց ապստամբները եւ համատեղ ուժերով, օգտուելով Պարսկաստանի ընդհանուր թուլութիւնից, կարճ ժամանակում ազատագրելու էին Արեւելեան Հայաստանը:

Ըստ Իսրայէլի Օրու, Ռուսական օգնութիւնը պէտք է գուզակցուեր հայերի ապստամբական լայն շարժման հետ, որպէս ազատագրութեան եւ հայրենի պետականութեան վերականգնման կայուն երաշխիք: Գիտակցելով, որ Արեւելեան Հայաստանն ազատագրելու անյաջող փորձը կարող է վտանգաւոր կացութիւն ստեղծել հայ ժողովրդի համար՝ Իսրայէլի Օրին ձգտել է ապահովել Ռուսաստանի եւ Հռոմէական սրբազան կայսրութեան հակաթրքական կողմնակցիւն, փորձել հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարը դուրս

ՎՐԻՊԱԿ

«ՄԱՍԻՍ»-ի մեր նախորդ, Յունուար 16, 2010 թուականի համարի մէջ լոյս ընծայած Էրնէ խիստ շահեկան յօդուած մը «Բարգէն Ա. Արոտակից Կաթողիկոս Կիլիկիոյ եւ իր «Պատմութիւն Կաթողիկոսաց Կիլիկիոյ» Աշխատասիրութիւնը» վերնագրով, որուն հեղինակը, մեր բոլորին սիրելի աշխատակից՝ Տէր Զաւէն Ա. Քեմլյ. Արգուսմանեանն էր, որուն անունը վրիպումով մը մոռցուած էր տպագրուել: Կ'ապաւինեմք իր ներողամտութեան:

ՊԱՔԻՈՒՄ ԶԱՅԵՐԻ ԿՈՏՈՐԱԾՆԵՐԸ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՓՈՒԼԵՐ ԵՆ

Շարունակում է 6-էն

գիտտ: Նրանց թույլատրում էր իրենց հետ ձեռքի ծանրոց վերցնել, սակայն նրանցից իսլուում էին ամբողջ կանխիկ դրամը, ինչպիսիք գրքոյկները եւ արժէքաւոր իրերը: Նաւահանգստում տեղակայուած էր ժողովրդական ճակատի մի պահակակէտ: Փախստականներն այստեղ դարձեալ խուզարկուած էին, երբեմն նորից ենթարկուած ծեծի:

-Ղուք ունէ՞ք տուեալներ Պաքուում 1990 թուականի հայերի քարոզի զոհերի թուի վերաբերեալ:

-Պաքուում հետապնդումների ժամանակ սպանուածների թիւն այդպէս էլ ստույգ չայտնի չէր, քանի որ այս կապակցութեամբ դատական որեւէ ուսումնասիրութիւն չի իրականացուել: Կան առանձակի վայրագութեամբ իրագործուած սպանութիւնների բազմաթիւ վկայութիւններ (օրինակ, գոհերը կենդանի հրկիզուած էին): Այն ատրպէյճանցիները կամ այլ ազգութիւնների ներկայացուցիչները, որոնք փորձուած էին օգնել հայերին, վտանգուած էին իրենց կեանքը:

1997թ-ին Պաքուի դէպքերն արտացոլուած էին ՄԱԿ-ի «Կանանց դէմ խտրականութեան վերացման հարցերով զբաղուող յանձնաժողովի» 17-րդ համագումարում հայկական պատուիրակութեան կողմից ներկայացուած գեկոյցում (1997թ. Յունիսի 17-25), որում ասուած էր. «1990 թ.-ի Յունուարին Ատրպէյճանի մայրաքաղաք Պաքուում հայ համայնքի ներկայացուցիչները հինգ օր շարունակ սպանուած, թալանուած եւ ստորացման էին են-

թարկուած: Յղի կանայք եւ երեխաները ենթարկուած էին անասելի խոշտանգումների: Աղջիկներին բռնաբարուած էին ծնողների աչքի առաջ, նրանց մէջքին խաչ էին խարանուած: Նման վերաբերմունքի պատճառը նրանց քրիստոնէական հաւատն էր»:

Կազմակերպուած զանգուածային բռնութիւնները չսահմանափակուեցին Պաքուով, այլ տարածուեցին նաեւ Լեռնային Ղարաբաղի ինքնավար մարզի, ինչպէս եւ հիւսիսից սահմանակից երկու շրջանների՝ Խանլարի ու Շահումեանի հայերի վրայ: Յունուարի 16-ին Ատրպէյճանի ղեկավարութիւնը վճռեց հետեւեակային գործասերի, ինչպէս նաեւ ուղղաթիւների միջոցով կանոնաւոր կերպով հրետակոծել Շահումեանի եւ Խանլարի հայկական գիւղերը: Շահումեանի շրջանի Մանաշիղ գիւղակը առանձնակի վայրագութեամբ կարտէզներով հիմնովին գնդակոծուեց:

-Ըստ ձեզ՝ ի՞նչ իրաւական եւ քաղաքական գնահատական պէտք է տրուի 1990թ-ի Յունուարի 13-19-ը Պաքուում կատարուած իրադարձութիւններին:

-Համաձայն ցեղասպանութեան վերաբերեալ ՄԱԿ-ի կոնվենցիայի (1948թ.) հեղինակ Ռաֆայէլ Լեմբինի կողմից ցեղասպանութիւն բառին տրուած ձեւակերպմանը՝ ցեղասպանութիւնը որեւէ էթնիկ կամ կրօնական խմբի հետեւողական եւ նպատակաւորութեամբ ոչնչացումն է: Պարտադիր չէ, որ այս ոչնչացումն արտայայտուի բացառապէս զանգուածային սպանութիւններով, այն կարող է ուղեկցուել համակցուած գործողութիւններով: Ես չեմ կարող աւելի լա-

ներկայացնել նրա միտքը, քան Լեմբինի «Ցեղասպանութիւն» նշանաւոր գրքի 9-րդ գլխի մեջբերումը. «Axis-ի (նացիստական Գերմանիայի, ֆաշիստական Իտալիայի եւ միլիտարիստական Ճապոնիայի միջեւ 2-րդ Համաշխարհային պատերազմի ժամանակ) օրէնքը օկուպացուած եւրոպայում. Օկուպացիայի օրէնքները («Axis Rule in Occupied Europe: Laws of Occupation «Analysis of Government» Proposals for Redress) (Washington D.C., 1944, p. 79-95):

«Ընդհանրապէս ցեղասպանութիւնը պարտադիր չէ, որ նշանակի ազգի ուղղակի բնաջնջում, բացառութեամբ, երբ այն աւարտուում է ազգի բոլոր անդամների զանգուածային սպանութիւններով: Նախ հարկ է առանձնացնել տարբեր գործողութիւնների համակարգուած ծրագիրը, որ նպատակ ունի ոչնչացնելու ազգային խմբերի կրեւոր հիմքերը եւ հենց իրենց՝ խմբերին: Նման ծրագրերի ինդիքը քաղաքական, տնտեսական եւ սոցիալական կառոյցների, մշակութի, լեզուի, ազգային ինքնագիտակցութեան, կրօնի ոչնչացումն է. այն ամէնի՝ ինչ կարելու կենսական նշանակութիւն ունի տուեալ ազգի համար: Ցեղասպանութիւնը ուղղուած է ազգային խմբի որպէս մի ամբողջական միաւորի դէմ, եւ ներառուած գործողութիւններն ուղղուած են անհատների դէմ ոչ անձնապէս, այլ որպէս տուեալ ազգային խմբի ներկայացուցիչների»:

Եթէ բառի այս բացատրութիւնը վերագրենք Ատրպէյճանում ապրող հայերին կը նկատենք, որ 20-րդ դարի ընթաց-

քում ատրպէյճանական շովինիստական կուսակցութիւնները 3 անգամ համախմբուած ցեղասպանութեան փորձ են կատարել ատրպէյճանական պետութիւնում բնակուող հայ էթնիկ խմբի նկատմամբ, յատկապէս՝ մայրաքաղաք Պաքուում եւ ԼՂ-ում, ուր ապրում էին մեծ քանակութեամբ հայեր: Այս փորձերը համընկան ճգնաժամային իրավիճակի հետ, երբ պետութեան նախորդ կենտրոնական ուժը թուլացաւ կամ նուազեց, ինչպէս որ կատարուել էր 1904/5, 1918 - 1990ին: Եթէ նայենք ժողովրդագրական եւ մշակութային արդիւնքներին, կը տեսնենք, որ այդ փորձերը չիրաւի «յաջողուած են». դա հենց թրքական ազգային քաղաքականութիւնն էր՝ ոչնչացնել հայ ազգը Օսմանեան կայսրութեան տարածքում: Եւ, մինչդեռ, Թուրքիայում Հայ Առաքելական եկեղեցու գոյութիւնը պետականօրէն ընդունուած է (Լոզանի պայմանագրի շնորհիւ 1923 թ.), Ատրպէյճանում նման բան գոյութիւն չունէր:

Ներկայիս հայ-ատրպէյճանական պատմութեան իրողութիւնը շատ հեռու է թուում Ատրպէյճանի կողմից լայն տարածում գտած, պետական մոտեցումներից: Այդ պետութեան եւ ԶԼՄ-ների կողմից հայ-ատրպէյճանական յարաբերութիւնների վերաբերեալ հետեւեալ ընկալումն է ստեղծուել, թէ իբր հայերը դաժան յանցագործներ են եւ զաւթիչներ, իսկ ատրպէյճանցիները անմեղ գոհեր են: Ահա այս ամէնի ճշմարիտ արտացոլումն է, որ պէտք է ձեւաւորել անհրաժեշտ նախապայման՝ իրական հաշտութեան հասնելու համար:

Homenmen is Hosting its Annual Big Bear Winter Getaway
 January 29-31, 2010

For Reservations call Krikor: (818) 429-1703

Visit Homenmen.org

FOR MORE INFORMATION AND PAYMENT OPTIONS

Hosted By Location

\$120 General
 \$100 Homenmen Athletes
 \$100 for children under 12
 Includes: Room, Board, Meals